

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

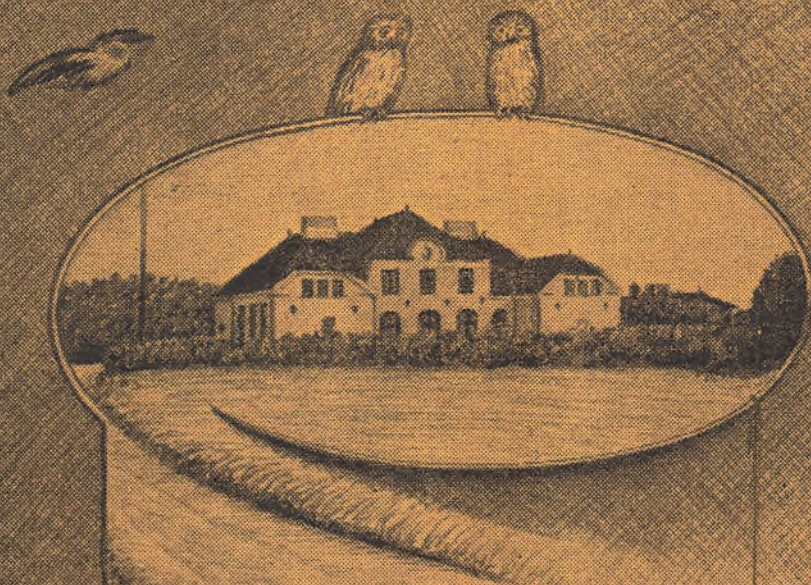
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hr Lærer P Koon Christensen

Kristen Piilsvej 16

74

Charlottelund

NISSUMSKÉ

OOEBØGER

CS & Koenig

Nissumske Aarbøger

1936

Udgivet af

Nr. Nissum Seminariums Elevforening

Under Redaktion af

Johs. Hejbøl (21)

M. Christensens Bogtrykkeri, Struer

1937

INDHOLD

1. <i>Johan C. Sulkjær (98): Nørre Nissum østre Skole</i>	3
2. <i>J. Søndergaard Jacobsen (06): En Degnedatter fra Nr. Nissum</i>	12
3. <i>Steffen Steffensen (23): O Vej te Fødselsgild</i>	17
4. <i>Forstander Gjelstrup: En halv Menneskealder</i>	19
5. <i>Chr. Winther: Digtningens Plads i Undervisningen</i>	28
6. <i>Forstander Gjelstrup: Aaret, der svandt</i>	38
7. <i>Ved Red.: Dimittenderne 1936</i>	45
8. <i>Ved Red.: Af Aarets Dagbog</i>	49

NØRRE NISSUM ØSTRE SKOLE

AF PENS. LÆRER JOHAN C. SULKJÆR (98), STUDSGAARD

De gamle Degne gav sig ikke af med egentligt Skolehold. Degnens Bestilling bestod alene i at være Kirkesanger samt at give Børnene en Smule Religionsundervisning. Man var ikke i Nissum i Erasmus Montanus' Tid kommet saa vidt som paa »Bjerget«, hvor man foruden den højbenede Degn ogsaa havde en Skoleholder; man havde her ikke engang en Sogneegn; thi Degneembedet var blevet skænket til Latinskolen i Lem-

vig, der dog en Tid holdt en Substitut herude. Han hed Jens Christensen, og ved Ansættelsen til Kop- og Kvægskat i 1683 nævnes hans skattepligtige Genstande, nemlig ham selv, hans Hustru, hans Søn og en »Kow«.

Men i 1690 indberetter Præsten følgende:

»Siddende Degn (er) ingen i Sognet, men Sognet er tillagt »Hørerer« i Lemvig Skole, for, undertiden af ham selv, undertiden ved en løbende Degn af Lemvig Skole, at betjenes«. — Løbedegnen har næppe været populær, naar han om Søndagen kom for at gøre Kirketjeneste herude. Tit var det jo kun en stor, skarnagtig Latinskoledreng, der nok ikke altid havde været en Prydelse for Gudstjenesten.

Det er derfor muligt, at det kan være Misfornøjelse hos Pastor Høst og Menigheden, der har været medvirkende til, at Latinskolen i Aaret 1700 atter ansætter en Substitut herude. Det var en god og agtværdig Mand ved Navn *Christen Møller*. Han boede i Ø. Stokholm, som han havde i Fæste. I hans Tid oprettedes Skole-

væsenet, og da Latinskolen nedlagdes i 1739, genoprettedes Degneembedet i Nissum (mod at Degnen svarede 3 Rd. aarlig til Latinskolen i Ribe), og Chr. Møller blev »rigtig« Degn i de 3 sidste Aar af sit Liv, altsaa til 1742.

Menigheden i Nissum var dengang godt betjent. Den havde i de Aar en from, troende og ivrig Præst, nemlig Thomas Bergh. (Det er hans Ligsten, der ligger ved Vaabenhuset). — Han var ivrig for Menighedens Omvendelse og støttede de pietistiske og herrnhutiske Lægeprædikanter, som i hans Tid kom til Sognet og foranledigede en stor Vækkelse. Han havde ingen Børn, og han og hans Hustru købte derfor en mindre Ejendom, som var bestemt til Forsørgelse og »Enkesæde« for de Præsteenker, der i Tidens Løb maatte blive i Nissum. I Fundatsen for denne Stiftelse, hvortil ogsaa tillagdes en Kapital, staar endvidere, at hvis der en Tid ikke fandtes Præsteenker i Sognet, maatte Enkesædet benyttes i Skolevæsenets Tjeneste, og denne Tilføjelse fik stor Betydning, idet Stiftelsen mest er blevet anvendt i sidstnævnte Formaal og blev til det, som nu kaldes »gamle østre Skole«.

Da Præsten i 1735 modtog den første Skrivelse angaaende Skolevæsenets Oprettelse i Nissum, fra Provst Rosenberg i Lemvig, svarede han saaledes:

»I Nør Nissum Sogn er ingen Skole oprettet; men ynskes gerne, at en saadan kristelig Værk kunde faa nogen Fremgang til Guds Æres Forfremmelse og Ungdommens Undervisning og Præstens Glæde«. — Neden under Provstens Skrivelse har Bergh endvidere noteret: »Ankom den 18. om Aftenen og straks Degnen letteret«. Præsten er altsaa ligefrem forhippet paa at faa Sagen i Gang, og da Chr. Møller var Præstens tro Tilhænger og altid stod sammen med denne, er Værket vistnok blevet fremmet meget hurtigt. Skolen var længst i Gang, da Skolevæsenet i Nissum — og overalt i Vestjylland — nogle Aar senere »funderedes« — som Følge af Kr. d. 6tes Forordning af ^{23/1} 1739.

Fundatsen for Nr. Nissum er dateret ^{5/5} 1741 og indeholder følgende:

Skoleholdet skal ske i Degneboligen*. Som Skoleholdere agtes bekvemme Degnen og hans Søn, Henrik, som »skikkelig baade kan læse og skrive, tillige med regne saa godt, som Bondestanden til Information kunde det behøve. — Degnen selv har holdt Skole, som han aar-

* Se Billedet Side 13.

lig har continueret med for de nærmest beliggende, og Sønnen som Omgangsskoleholder for de længst fraliggende«.

Efter Møllers Død kaldede Brorson i 1742 *Jakob Hansen Dagnæs* til hans Efterfølger. Det var vistnok mest for at faa en god Kirkesanger til Sognet. Dagnæs havde nemlig tidligere været Orgelmester (☉: Organist) i Lemvig, og en af hans Sønner blev senere Orgelmester i Aalborg. Hans Datter, Karen, som i 1767 opholdt sig i København, anses for at være Bertel Thorvaldsens Moder. Da Musik og Billedkunst vistnok, hvad de udøendes Evner angaar, er beslægtede Kunstarter, er det muligt, at Thorvaldsen kan have arvet kunstneriske Anlæg gennem Moderens Slægt.

Skolehold synes Dagnæs, ligesom flere af hans Efterfølgere, ikke at have givet sig af med; Degnestillingen og Skoleholderiet hørte nemlig ikke i de Tider fast sammen. 1748–57 var Skoleholderen J. Svane, der senere blev Degn i Hjern; 1768 nævnes Skoleholderen Hans Paludan.

Da Chr. Møller ikke havde boet i Degnebolet, var dette naturligvis blevet forfaldent. I 1743 klager Dagnæs over, at det ser elendigt ud ved ham. Salshuset er kun paa 5 Fag og uden Spisekammer, Skorsten eller Køkken, og det hele staar til Fald. Laden ligger snart paa Jorden. Bolet har været lejet bort for 2 Rd. aarlig; der kan knap fødes en Ko, han maa have »hende« hos andre en Del af Tiden; dog har han om Vinteren 2 Køer, formedelst det Korn (Fourage), han faar af Sognet. Men det maa lægges i Stak, da Laden er ruineret, og ogsaa hans »Ildebrand« maa staa ude. Til Skole benyttes 3 Fag, som er tilbygget Degneboligen. — Dagnæs' Klager førte dog til, at Kirkeejeren (Kongensgaards Ejer) snart efter genopbyggede Degnebolet.

Efter Dagnæs' Død i 1771 kaldedes cand. theol. *Peeder Overgaard* (fra Thy) til Degn i Nissum, men han forflyttedes samme Aar til Resen og blev senere Præst i Hurup.

Efterfølgeren, *Søren Rømer*, en Søn af Birkedommeren paa Ryssensteen Gods, var her kun i 4 Aar. Han blev syg i 1785 og tog til Lemvig for der at blive kureret, men døde under Kuren i sit 36. Aar, ugift.

Gregers Morville (1775–87) var Præstesøn fra Lejrskov og blev Student 1760. Han var gift med en Degne-

datter, Dorteia Wenster, som senere blev gift med Eftermannen. Blandt hans Børn nævnes Niels Chr. M., som blev Amtsforvalter i Viborg og var Fader til den kendte N. G. C. Morville, som var Medstifter af Hede-selskabet. Om Morville har holdt Skole noget af Tiden, vides ikke; men i 1783 nævnes en Student, Ferdinand Anthon Hirsch, som Skoleholder.

Chr. Karstoft (1787–96) nævnes allerede i 1776 som Skoleholder i Skarrild Sønderogn; han har vel nok selv besørget Skoleholderiet i Nissum Ø. Skole, til han i 1796 forflyttedes til Ølby, hvor han fik det Vidnesbyrd, at han »var ganske duelig og holdt sin Skole med Flid«.

Hans Eftermand her blev *Hans Paludan*, en Præstesøn fra Lomborg. Optegnelserne er ikke enige om, hvorvidt han var cand. theol. (»S. S. Minister Cand.«) eller blot »studiosus perpetuus«. Derimod er der ingen Tvivl om, at han var slemt forfalden til Drik, hvisaarsag han i 1749 maatte opgive sin Stilling som Hører ved Viborg Latinskole. Siden nærrede han sig kummerligt ved Skolehold og synes i mange Aar at have været i Nissum, hvor han vel har taget til Takke med Omgangsskoleholdet i Sognet paa de Tider, da Degnen selv besørgede Hovedskolen. Ved Karstofts Bortrejse var han for gammel til at bestride Skoleholdet, hvortil man tog Niels Amstrup; derimod overlod man, trods Alderen, Paludan Degneembedet. 2 Aar efter døde han, 81 Aar gl., ugift.

Knud Lyne (1798–1835) kaldedes af Biskop Middelbo. Han blev paa flere Maader Sognet en besværlig Mand; men man havde dog den Nytte af ham, at han i Begyndelsen af sin Embedstid opbyggede Degnebolet af nyt med 2 Fag Stuehus og 10 Fag Udhus. — Skoleholderi gav Lyne sig aldrig af med; det besørgede *Niels Amstrup* (1796–1822) og senere *S. Raahede*, som blev Lynes Efterfølger. Derimod var Nissums sidste »Sogne-degn«, efter hvad A. Chr. Gantris fortæller, en ivrig Jæger. Lyne vilde ogsaa have til, at han var af adelig Slægt. Han havde en Kaarde, som ved Auktionen efter ham kom til Gantris. »Jeg vilde gerne have haft den«, fortæller A. C. Gantris; »men min Broder brækkede den til min store Ærgrelse«. — Knud Lyne var 2 Gange gift, sidste Gang med Margrethe Lauridsdatter fra Nissumboel. Han havde mange Børn, og i 1826, da han var 64 Aar gl., havde han Tvillinger i Kirke. Den Dag sang

han selv (ellers besørgede Raahede ogsaa *det*) — og i sin Begejstring sang han saa højt, at det kunde høres langt bort; saaledes fortalte gl. Niels Frandsen.

I 1818 udarbejdede man en ny Skoleplan, hvorefter der skulde oprettes en Vestre Skole, og Embedsindtægterne deles mellem de 2 Lærere (med nogen Forhøjelse naturligvis). Men da man havde faaet det hele stillet pænt op, stødte man paa det Spørgsmaal, om »Lyne havde Privilegier«. Det havde han desværre, og Skoleplanen af 7. Maj 1818 maatte derfor gemmes til efter Lynes Død. Dog erstattedes det gamle Omgangsskole-

Gamle Østre Skole

hold med et »Vestre Distrikt« med lejet Skolestue om Vinteren. — Med Lynes Børn gik det ikke saa godt, og endnu i 1878 maa Kommunekassen bøsse til en af hans Efterkommere.

Skoleholder Niels Amstrup havde i 1801 Ophold i Hyldgaard, men blev gift 1802 og lejede kort efter Enkesædet af Pastor Schors Enke, som fraflyttede Sognet. Senere holdtes der Skole her til 1928. Ved kgl. Resolution af $\frac{1}{2}$ 1825 blev Enkesædet for bestandig overdraget Sognets Skolevæsen. En ny »Østre Skole« byggedes her 1840 med Tilbyggelse 1867 og Ombyggelse 1871 og 1896. Gamle Amstrup var vist i sine Velmagtsdage en ret duelig Lærer og faar en helt pæn Omtale ved Visitationerne; men paa sine gamle Dage skal han være ble-

vet en Del fortrukken. Ved den Tid var der ca. 100 Børn i Ø. Skole, og de blev den gamle for »myndige«. Naar der kom Is paa Fenskjær, sagde Drengene: »Forlov, Skolemester!« og saa løb de. Amstrup skældte ud, og naar de endelig kom igen, fik de Klø; men det regnede de ikke. Men da de fik Raahede, sagde de ikke længere: »Forlov, Skolemester«; for han kunde svinge Tampen, saadan at det sank »i Bunde« – »og det kunde jo ogsaa gerne gøres behov over for saadan en Bande!« tilføjer Fortælleren.

Da Raahede blev gammel, plagedes han slemt af Gigt og sad i Skolen med Knæene indsvøbt i Faareskind, som var bundet fast med Sime; men Ordenen overholdt han til det sidste. De Midler, som han anvendte, var dog undertiden ualmindelig skrappe, saa jeg har ikke Lyst til nærmere at omtale dem her. I 1827 havde Ø. Skole (efter Oprettelsen af »Vestre Distrikt«) 53 Børn. Tilstanden var i det hele meget god, og den indbyrdes Undervisning var indført. Ogsaa alle de senere Optegnelser gaar ud paa, at man var fornøjet med Fremgangen. Det synes, at Raahede ogsaa har forstaaet den vanskelige Kunst at katekisere, som man dengang lagde en noget ensidig og overdreven Vægt paa. Maaske der dog paa dette Punkt ogsaa har været nogen »Behændighed« med i Spillet. – A. Chr. Gantris fortæller, at Raahede havde Balles Lærebog gennemtrukket med hvide Blade med Spørgsmaal og Svar. »Hvad der stod paa dem, det kendte vi saa nyw!« – Jeg mindes i øvrigt ikke at have kendt nogen af Raahedes Elever, som egentlig holdt af ham.

S. C. Raahede var Gaardmandssøn fra Hvidding i Sønderjylland, f. Aar 1800. Dim. fra Borris 1820; blev 1822 Skoleholder og 1835 Lærer og Kirkesanger i Nissum. Han døde 1867; paa hans Grav staar (eller har staaet) et Jernkors.

C. Søgaard Pedersen var Søn af Benbrudslæge P. Chr. Grummesgaard. Han dimitteredes fra Ranum 1865 og var Lærer her 1867–1907. Han døde i Nissum 1915, og hans Enke, Mariane Pedersen fra Ejdal, er ligeledes senere død her i Sognet.

Lærer Søgaard var meget afholdt af sine Elever; han var desuden en pæn og præsentabel Kirkesanger og en meget rar Mand. Var anset i Sognet og var bl. a. i flere

Lærer Søgaard uden for Østre Skole

Aar Sogneraadsformand. I hans Tid blev Skolen tillige Øvelsesskole for Seminariet.

Søgaard var endvidere kendt i videre Kredse som »klog Mand« og Benbrudslæge. Sine Evner i den Retning havde han taget i Arv fra Faderen og Bedstemoderen. Jeg har med Interesse læst H. P. Hansens velvillige Omtale af Søgaard i »Kloge Folk« og ligeledes Dr. Carøes højst kritiske Bedømmelse af ham i »Jydske Samlinger«. Maaske Søgaards egentlige Viden ikke var stor; men han havde utvivlsomt særlige Evner til at kurere Benbrud og »sætte i Led«. Efter mange Forsøg lykkedes det ham at faa Bevilling til at helbrede Benbrud og »Luxationer« i nogle faa Sogne. — Denne Indskrænkning i hans Virkefelt var ganske urimelig og kunde ikke overholdes. Han maatte atter udlevere Bevillingen, og siden afholdt han sig, saa vidt muligt, fra Lægevirksomhed,

Efter at han havde givet Bevillingen fra sig igen, hændte det en Dag, da han gik paa Gaden i Lemvig, at han mødte en Kone, der kom gaaende med et Barn ved Siden. Barnet faldt og fik Haanden af Led. Søgaard, som et Øjeblik efter naaede derhen, gik hen til Barnet og følte paa dets Haandlede. Konen hørte, at det gav et Smæk, og Søgaard, der lod, som om han blot vilde se, om Barnet var kommet til Skade, sagde: »Nej, der er ingenting i Vejen!« hvorpaa han gik videre.

De to sidste Lærere ved Ø. Skole er endnu i Live og skal derfor kun nævnes ganske kort.

J. S. Jensen, f. 1874; dim. fra Nr. Nisum 1895; Lærer og Ks. her 1907–16; en Tid Lærer ved Seminariet; har senere været Førstelærer ved Ejby Centralskole ved Odense og er nu pensioneret.

S. M. Sørensen, f. 1878; dim. fra Nr. Nisum 1902, bl. a. Lærer i Ryde og Ørbæk ved Nyborg. Har virket ved Ø. Skole siden 1917.

J. S. Jensen

S. M. Sørensen

Ved Ø. Skole har desuden virket følgende Lærerinder:

Inger Jensen, f. 1875; dim. fra Frk. Langs Seminarium 1903; ansat ved Østre Skole $\frac{1}{11}$ 1909. Afskediget paa Grund af Svaghed $\frac{1}{6}$ 1932. Død samme Aar i Odense.

Ellen Oktavia Larsen, f. $\frac{26}{3}$ 1901; dim. fra Nr. Nisum 1931; ansat ved Østre Skole $\frac{1}{9}$ 1932.

Frk. Jensen

Frk. Larsen

— — I 1809 bestaar *Degnens Løn* af: Degnebolet, hvor der kan holdes en Ko; Fourage: 8 Traver Byg, 10 Traver Havre; endvidere af Gaardene 10 Ol Æg, ca. 550 Pd. Brød og 50 Faarelaar. *Skoleholderens Løn*: Enkesædet, hvori der holdes 2 Køer og 4 Faar; Offer og Accidenser: 32 Rd. 3 Mk.; Lysepenge: 3 Rd. 2 Mk.; af Legaterne: 4 Rd. 1 Mk. 4 Sk., samt af Sognet 8 Rd. — Heraf skal han svare 3 Rd. til Ribe Skole og 2 Rd. til Omgangslæreren, som desuden faar 2 Rd. af Sognet, samt Kosten hos Beboerne. — Som man ser, var Skoleholdet bedre lønnet end Degneembedet; men dette var jo ogsaa nærmest en Sinecure.

I 1827 faar »Omgangslæreren« 16 Rd. plus Kostpenge. Efter Lynes Død byggedes Vestre Skole med Jordlod. I 1856 ansættes Reguleringssummen for Ø. Skole til 350 Rd. og for V. Skole til 224 Rd. Degnebolet bortsolgtes 1835. 1879 bortsolgtes Ø. Skoles Lod i Klosterhede til Staten (til Plantning) for 20 Kr. pr. Td. Land, ialt 129 Kr., hvoraf Renten tilfalder Læreren — en skidt Handel for Embedet!

Oprindelig holdtes der kun Skole fra 11. Novbr. til 22. Februar. I 1809 holdtes der Skole i 5 Maaneder fra 24. Oktober. I 1819 nævnes baade Sommer- og Vinterskole.

Da »Enkesædet« i 1928 afløstes af den nuværende Ø. Skole, var det altsaa forbi med Enkesædet — ogsaa som Skole! Et i vore Penge meget ringe Beløb, som aarlig kan uddeles til Præsteenker, er alt, hvad der er blevet tilbage af den Bergh'ske Stiftelse.

Naar man tænker paa, hvorledes Thomas Bergh's og Hustrus kærlighedsfulde Gave nu saaledes omtrent er forsvundet, og man derefter staar ved den havarerede Gravsten med den ulæselige Indskrift, kan man føle et vist Vemod ved Tanken om de jordiske Tings For-gængelighed, saaledes at man maaske vil finde det vel-gørende at dvæle ved Inskriptionens sidste Linier, saaledes som de lød: at de begge her hviler i et udødeligt Haab, formedelst Jesu Kristi Opstandelse.

EN DEGNEDATTER FRA NR. NISSUM BERTEL THORVALDSENS MODER

Af J. Søndergaard Jacobsen (06).

En Gang sidste Sommer stod der i de lokale Blade en Notits om, at en Thorvaldsen-Forsker havde fremsat den Oplysning, at Moderen til den berømte Billedhugger var Datter af en »Organist i Lemvig og Degn i Nr. Nissum«. Efter denne for mig overraskende Meddelelse gav jeg mig til at undersøge Sagen nærmere og fandt da i Biografisk Leksikon, at Thorvaldsens Moder betegnes som »Karen Dagnes fra Jylland«. Adres-

sen er jo ikke meget oplysende; noget nærmere kommer man Sagen ved E. Moltesens Oplysning* om, at hun »efter al Sandsynlighed« var en Degnedatter fra Lemvig. I Lemvig har der imidlertid ikke været nogen Degn af dette Navn, men derimod en »Orgelmester« Jacob Hansen Dagnes. Han virkede i denne Stilling i 9 Aar, indtil han 1742 blev kaldet til Degneembedet i Nr. Nissum. Den forrige Degn her havde ikke beboet Degneboligen, da han havde Gaarden Ø. Stokholm i Fæste. Boligen var derfor ubeboelig og »stod ganske for Fald«, da Jacob Dagnes med Familie flyttede herud; desuden var Indtægterne smaa: 20 Rdl. + Udbyttet af en Jordlod paa 6 Agre. Aaret efter blev der bygget en ny Degnebolig »lidt Syd for Kirken«. Her opvoksede i Jacob Dagnes' Hjem 8 Børn, og blandt disse staar Karen opført som den sjette. Hendes Fødselsaar staar ikke anført i Hardsyssels Degnehistorie, men da den femte er født 1747

* Erik Moltesen: Thorvaldsen.

og den syvende 1748, maa hun, hvis den anførte Rækkefølge er rigtig, uden Tvivl være Tvilling til Nr. 5 og maa altsaa være født i Nr. Nissum gamle Degnebolig, der, hvor nu gamle Marie Borum bor.

Den gamle Degnebolig

Hvornaar Udlængslerne har draget Karen Dagnes bort fra de hjemlige Egne til den dengang saa fjerne Hovedstad, kan vel ikke nu opklares, men Hardsyssels Degnehistorie oplyser, at hun i 1767 befandt sig i København. Denne Oplysning findes antagelig i Skifterettens Optegnelser efter Moderens Død, som fandt Sted 30. August dette Aar. Antagelig har Karen allerede paa dette Tidspunkt stiftet Bekendtskab med den islandske Præstesøn Gotskalk Thorvaldsen, som blev hendes Skæbne. Aaret efter fødte hun den 13. November paa Fødselsstiftelsen i Amaliegade den Dreng, som senere skulde blive Danmarks berømte Søn, den, der af H. C. Andersen i »Svanereden« skildres som den Svane, der »slog med Vingen mod Marmorfjeldet, saa det brast, og de i Stenen bundne Skikkelser skred frem ved solklar Dag, og Menneskene rundt om i Landene løftede deres Hoveder for at se disse mægtige Skikkelser«. — Karens Rygte har paa dette Tidspunkt næppe været det bedste, eftersom der senere kunde rejses Tvivl om, hvem der var Drengens Far. Han fik imidlertid Navn efter den islandske Billedskærer, og kort efter Drengens Fødsel flyttede Forældrene

sammen. De boede i adskillige Aar i Grønnegade, og Thorvaldsen var af den Formening, at han var født der. Hans Mor har næppe haft Hjerte til at fortælle ham Sagens Sammenhæng.

Kaarene og Forholdene i det lille Hjem i Grønnegade var ikke lykkelige, og de Efterretninger, der naaede hjem til Degneboligen, har sikkert været med til at forværre den gamle Degns sidste Aar. Han passede endnu sin Gerning i Kirken i nogle Aar efter Hustruens Død. Hans smukke Sangstemme, som i sin Tid havde skaffet ham Embede, havde nu en mørkere og af Alderdommen sprødet Klang, naar den lød mellem Kirkens gamle Mure. Og naar han efter endt Tjeneste forlod Kirken og gik ud gennem »æ sønder Stæt« ned ad Stien mod Hjemmet, har det sikkert ofte været i tunge Tanker over Datteren, der »gik til Bunds i Hovedstaden«. Da den gamle Degn lukkede sine Øjne for stedse den 4. Januar 1771, har Karen sikkert ikke været hos ham eller har fulgt ham, da han nogle Dage senere stedtes til Hvile paa Nr. Nissum Kirkegaard.

I det fattige Hjem i Grønnegade gaar det stadig nedad efter den ikke usædvanlige Linie: Fattigdommens Tryk bevirker, at Manden søger Trøst hos Flasken, og under Indflydelse af Næringssorger og Mandens Ustadighed sløves Moderen i Forhold til sine Opgaver i Hjemmet og forfalder til Sjuskethed. Eet Lyspunkt frembyder dog Studiet af Karen Dagnes; hun elskede sin Bertel, sit eneste Barn, med en rørende Kærlighed. Og Bertel synes ogsaa at have næret stor Kærlighed til sin Mor, i alt Fald efter, at han var bleven voksen.

Medens Moderens Kærlighed til Sønnen var ganske uselvsk, synes Faderen særlig at have været interesseret i den økonomiske Udnyttelse af Drengens Talent. Først da Bertel begyndte at hjælpe sin Fader paa Arbejdspladsen, kom der nogen Stadighed over dennes Virksomhed. Og da Sønnen efter at have vundet Akademiets Sølvmedalje fik selvstændige Indtægter, var han en betydelig Støtte for Hjemmet, og Familien kunde flytte til en bedre Lejlighed i Aabenraa.

Netop som der nu var ved at komme bedre Tider for Hjemmet, og den forknytte Mor var ved at faa nyt Mod paa Livet, efter som hendes Dreng vandt den ene Udmærkelse efter den anden, kom Tanken frem om, at Bertel skulde søge videre Uddannelse i det fremmede,

og da han havde vundet Akademiets store Guldmedalje og faaet det dermed følgende Stipendium til et treaarigt Studieophold i Italien, rykkede den af Moderen frygtede Afskedsstund inden for det uafvendeliges Grænse. For Hjemmets og især for Moderens Skyld udsatte Sønnen Rejsen, saa længe det paa nogen Maade var muligt. Stipendiet blev bevilget 2. Novb. 1795 — samme Dag, han indsendte sin Ansøgning. Den 29. Aug. 1796 slog Afskedens Time. Moderens Fortvivlelse gav sig Udslag i en voldsom Graad, der voldte Sønnen ulidelig Smerte; og inden Skibet lagde ud fra Toldboden, bad han en Ven, som havde fulgt ham til Skibet, om at gaa op til Moderen og søge at være hende til Trøst. Vennen gik ogsaa derop og fandt hende jamrende over Adskillelsen, mens hun kyssede en Vest, som Bertel havde efterladt sig.

For Moderen syntes de tre Aar, Stipendiet gjaldt, for en Uendelighed; men allerede i det første Aar, Sønnen var borte, begyndte hun at ængstes for, at de tre Aar endda ikke skulde slaa til, og hun skrev da til ham: »Der- som De (Akademiet) skulde forlange af dig at blive der længere end disse tre Aar, da maa du nægte det for min Skyld, for skal det vare længere, da maa jeg døe af Sorrig«. De tre Aar slog jo, som bekendt, ikke paa langt nær til. Det nye Aarhundrede oprandt, og Thorvaldsen kunde endnu ikke rive sig løs fra »den evige Stad«. Hans Ubeslutsomhed og Lyst til at udsætte, det, som E. Moltesen kalder den værste af hans Skødesynder, gjorde, at den ene Maaned gik efter den anden, uden at det blev til Alvor. Endelig i Marts 1803 skulde Hjemrejsen finde Sted, men saa indtraf den kende Begivenhed, hvor den ene Dags Udsættelse — som dog ikke var Thorvaldsens Skyld — bragte ham i Forbindelse med den rige Thomas Hope, der ved et rundeligt Forskud paa Betalingen for Jason-Statuen satte Thorvaldsen i Stand til at blive i Rom. Denne Begivenhed, som Rasmus Nielsen i sin Tale paa Hundredaarsdagen for Th.'s Fødsel kaldte den vidunderligste Hændelse i Historien, var for den stakkels ventende Mor et forfærdeligt Slag. Faderen skrev i Maj 1803 — an- tagelig da de har modtaget Meddelelsen om den nye Udsættelse af Hjemrejsen: »Din lange Fraværelse har paadraget mig mange Bekymringer, og din Moder en bestandig Svaghed«. Denne Svaghed blev ogsaa bestan-

dig. Endnu nogle Maaneder flød hendes Taarer over Savnet af den elskede Bertel. »En af de første Dage i 1804 lukkede hun for evigt sine forgrædte Øjne i det fattige, uhyggelige Hjem«. (Moltesen). Thorvaldsen fik Meddelelsen derom i et Brev fra Kunstneren Abildgaard, og den Form, hvori han fik den, bevirkede, at han følte Sorgen endnu mere bitter.

Den vestjydske Degnedatters tragiske Livsskæbne var afsluttet. Livets haarde Medfart havde dog ikke formaaet at afstumpe hendes Moderfølelse, ligesom de mange Aars »Udlændighed« fra Hjemstavnens ikke havde formaaet at udviske Præget af hendes jydsk Oprindelse. Sit Nissum^s Sprog bevarede hun til det sidste. Det berettes, at hun endnu i sin Alderdom talte »ram Jydsk«. For Sønnen vedblev Mindet om Moderen at være en Helligdom, og som gammel Mand omtalte han for Baronesse Stampe^s sin dybe Sorg ved Moderens Død, og han tilføjede, at »det gjorde ham altid veemodig, naar han tænkte paa, at han, medens hun levede, ikke havde kunnet gjøre noget for hende«.

Paa Island viser man endnu Kirken, hvor Thorvaldsens Farfar var Præst, og i Daniel Bruns Rejseleder for Island er Forholdet omtalt. Thorvaldsen selv viste ogsaa sin Interesse for Stedet. I de Erindringer, han dikterede Baronesse Stampe, staar der efter Omtalen af Døbefonten til Brahe-Trolleborg Kirke: »Det andet Eksemplar gjorde jeg for Myklabye Kirke paa Island; — jeg forærede den dertil af Interesse for min Faders Fødeby«. Om Thorvaldsen ogsaa har haft Kendskab til og Interesse for sin Moders Fødeegn, vides ikke; i alt Fald har det ikke givet sig saadanne praktiske Udslag — desværre! For vilde det ikke have været rimeligt, om der her i Nissum — i Kirken eller paa Seminariet — havde været et Kunstværk, der kunde minde os og de kommende Slægter her om Nissums Andel i den store Mester — Svanen, hvis Vingelag mod Marmorfjeldet fremtryllede Kunstværker saa herlige, som noget Land ejer dem.

* Baronesse Stampes Erindringer.

O Vej te Fødselsgild

Af Steffen Steffensen.

Nå, de er dæ! A ku da slet ett
seje, hwem de war;
du ska wol sajt te Fødselsgildd,
så ka vi følles ar,
— Bi lidt, der war en jenle Ting,
a tøywes, du ska hør ;
men de er nåj, der nørre mott
kom ander Folk for Øør.

I Øwermåån da ska vi ha
en anden Dejn tån uer,
å derfor ska en wåår si Mund,
— der sejer Folk o Lur.
En ska pas nyww o hwer en Ower,
en kommer te å sæjj,
ja sjel nåj ussel bette nåj,
de ka di væænd å drejj.

— Se, snakker du mæ Mikkel Dæel,
så nøwn ett Lærer Vøwwer;
å læ ham endle ett forståe,
te vi hær wat der øwwer.

Di ka jo ett stem øwerjens
i Politik å Trow,
så ham vil di da allerhywest
sætt som Nummer tow.

Men hwis du sku kom te å sej
å pjatt mæ gammel Bent,
saa ku du læ en Ower fállid,
te vi er jens — omtrent.
— Se, de gor i dem mæ de samm,
så trower di, der er Frej,
å vi ka inden Øwermåån
fo Vøwwer godt i Vej.

Sku bette Jepp find oe å spøør
å vil ha nåj å ver,
så sej ett, te han ett for uer
å åld hans Rænd og Sler.
Hans Søstersøn, vi lower å ta,
han håer så ring en Skrøwt.
— Vi lær ham hoov te Øwermåån;
— de vil jo gi en Røwt.

Å Søren Lund i Østergor
han snakker om »Messjon«;
æ Præst å ham ska nok find sammel
o den her Fason.
Men a vild fååle nørre ha,
de her gik te æ Præst,
for sku han ta å gjør sæ gal,
saa war er snæer de væst.

Ja, wæer di Mund i Awten
— å for Resten ow i Måån.
— De er så råer, te Folk de hejl
ka stowwel o hinåån.
— Å vi ska klepp dem, for di ka
no ett gjør swot te hwier.
— Men en vild jo da nørre ha,
te der gik Sladder i er!

EN HALV MENNESKEALDER

AF FORSTANDER P. C. GJELSTRUP

Jubilæerne flourer i vor Tid. Dog tør jeg vist rose mig af med det, der staar som Overskrift over disse Linier at have opfundet et nyt. Men jeg følte det virkelig som at passere en Milepæl, da jeg et Par Maaneder ind i 1936 naaede frem til 16 $\frac{1}{2}$ Aars Tidspunktet, altsaa den halve Menneskealder, for mit Komme til Nr. Nissum. Og da Tilværelsens sædvanlige Mærkedage: Bryllup, Daabsdage, Konfirmationer, Sølvbryllupper

etc. ikke berører mig saa meget som de fleste andre, kan det vel tilgives, at jeg har opfundet denne Milepæl og nu har Lyst til at skrive lidt om, hvad der kunde kaldes: »En halv Menneskealder paa Nr. Nissum Seminarium. Tanker og Stemninger«.

Noget af det første, min Forbindelse med Nr. Nissum gav mig en Erfaring om, var den Kendsgerning, at Livet kan bringe pludselige og store Overraskelser; paa een Gang drejer man om et skarpt Hjørne, og i det samme aabner sig for ens Blik en vid Udsigt, hvorom man intet anede. Saadan gik det, da jeg i Sommeren 1919 kom til Nr. Nissum. — Jeg var dengang Præst i Ringsted og havde nok set, at Bestyrelsen for Nr. Nissum søgte en Forstander, men det faldt mig ikke ind, at jeg skulde søge denne Stilling, eller at det i det hele kunde være noget for mig. Ganske vist havde mine Venner i Studentertiden nu og da drillet mig med, at jeg skulde være Rektor, ligesom jeg en Tid havde tænkt paa at forlade Teologien og studere til cand. mag. Men Vennernes Ord havde jo kun været Spøg og saa heller

ikke ud til at skulle blive til Alvor; i Stedet for Skolemand var jeg nu blevet Præst; og Præstegerningen havde i de tre Aar, jeg udøvede den ved den skønne, historiske Sct. Bendts Kirke i Ringsted, vundet mit Hjerte, saa jeg sikkert aldrig mister Bevidstheden om at være Præst. Vel havde jeg i de Aar en Følelse af endnu ikke at være paa den endelige Bane; men mest drømte jeg om en stille Præstegaard med Tid til Læsning og Studium.

Intetanende drog jeg saaledes i Forsommeren 1919 til mit Hjem i Lemvig for at holde Ferie; og intetanende rejste jeg i Feriens Løb til Esbjerg, hvor jeg vilde deltage i Indre Missions Aarsmøde. Her var det, Nissum mødte mig. Flere af Seminariets Bestyrelse var nemlig til Stede ved Aarsmødet, og gennem dem blev jeg saa stillet over for Spørgsmaalet om at drage til Nr. Nissum. Da skete det for mig mærkelige, at jeg fra første Færd havde en stærk, ja tvingende Følelse af, at jeg i denne Sag, hvor fremmed den end syntes mig, maatte være til rede, hvis man kunde bruge mig. Det viste sig, at man havde Dristighed nok til at mene dette, uagtet jeg var ung og uprøvet; inden Feriens Slutning var alt afgjort, og da jeg vendte tilbage til Ringsted, var det for at tage Afsked. Forinden havde jeg nogle Gange været ude paa Seminariet for at se lidt paa Forholdene og høre paa Eksamen. Det var en mærkelig Fornemmelse første Gang at nærme sig det Sted, der nu skulde blive min Virkeplads. Jeg husker, at jeg stod af Cyklen ved Kirken og gik ind paa Kirkegaarden, hvorfra jeg saa ned over Seminariekomplekset. Mit Øje standsede ved et rødt Hus med temmelig høje Skorstene. Mon det er Forstanderboligen, tænkte jeg. Senere blev jeg klar over, at det var Telefoncentralen; men Forstanderboligen fandt jeg, og jeg er jo endnu ikke kommet fra den.

Nu skal jeg ikke fortsætte med at fortælle, hvad der videre skete i de kommende Aar; min Hensigt med denne lille Opsats er som sagt kun at give nogle Tanker og Stemninger og ikke at skrive Historie.

Noget, som straks ved min Ankomst slog mig, der kom fra den gennemradikaliserede og materialistiske Ringstedegn, var, at nu var jeg paa et Sted med meget aandeligt Liv, ja, et Sted, som endog var et af Brændpunkterne for hele Indre Missions Gerning i vort Land. Jeg mærkede snart, hvad jeg ogsaa stadig paa ny erfarer, at

Navnet Nissum var kendt og kært for mange troende Mennesker og derfor omgivet af megen Forbøn. Tit finder de Strømninger, man møder paa sin Vej, ligesom et samlet Udtryk i bestemte Mennesker. Paa den Maade er de to Mænd, som jeg i særlig Grad fik med at gøre ved min Antagelse som Forstander: Pastor Asschenfeldt-Hansen, der den Gang var Bestyrelsens Formand, og den daværende Sognepræst J. P. Agger, kommet til at staa for mig som Typer paa det Liv, der mødte mig i Nr. Nissum. Jeg traf dem første Gang i Esbjerg, men skulde siden faa saa meget at gøre med dem, at jeg ikke glemmer dem. Den førstes brændende Kærlighed til Kristus og til Sjæle, den andens grundmurede Lutherdom og aandelige Sundhed, begges ydmyge Præstesind og endelig den Hjertelighed og Tillid og det Frisind, hvorefter de kom mig, den yngre og i flere Maader forskellige, i Møde — alt dette er Ting, jeg vil blive ved at mindes med Taknemmelighed og Ærbødighed. I disse Mænds Liv fandt jeg en Virkning af den samme Aand, jeg havde mødt i mit Barndomshjem og dets Vennekreds, og et levende Bevis for Styrken i den gamle Indre Mission. Og saa var der Historie over dem. Begge var blandt Vilhelms Becks nære Disciple og Medarbejdere gennem mange Aar, og begge havde de levet med i de store Vækkelser, der allerede før Aarhundredskiftet brød frem i Indre Missions Kølvan. Der var en stor Arv at løfte efter saadanne Mænd, ogsaa i den Gerning, der nu var blevet mig betroet som en af Ad. L. Hansens Efterfølgere.

Naar jeg ser ud over denne Gerning og betragter den fra dens forskellige Sider, kan jeg ikke andet end fyldest af en stor Taknemmelighed over, at jeg gennem saa mange Aar har faaet Lov til at staa i den, saa rig og stor som den er.

Rig har denne halve Menneskealder været allerede ved den rent ydre Udvikling, Seminariet i den Tid har gennemgaaet. Det vil altid være særlig interessant og udviklende at være med i en Tid, da der sker særlig vigtige Ting. Og i disse Aar er der i hvert Fald sket to Begivenheder, der vil blive staaende som Mærkepæle i Nr. Nissum Seminariums Historie; den ene er Seminariets og Højskolens Adskillelse, den anden Gennemførelsen af den nye Seminarieordning ifølge Seminarieloven af 1930.

Først et Par Ord om de to Skolers Adskillelse. Højskolen og Seminariet havde lige fra Begyndelsen levet, man kan næsten sige som siamesiske Tvillinger; de ejedes af samme Mand eller Selskab, boede i den samme Gaard, stod under den samme Ledelse. Det var altsammen kommet ganske af sig selv; men navnlig efterhaanden som Seminariet voksede frem, maatte det blive en Nødvendighed at gøre Forandring i dette indbyrdes Forhold, som ingen af Parterne i Længden var tjent med. De to Skoler maatte løses fra hinanden. Begyndelsen hertil fandt Sted i 1919, da Bestyrelsen ansatte to Forstandere, en for hver Skole; af disse var jeg altsaa den ene. Mens alle mine Forgængere tillige var Sognepræster eller Højskoleforstandere, fik Seminariet nu for første Gang en Forstander, der ikke havde anden Opgave end denne ene. Det er klart, at dette var et stort Fremskridt, baade en Chance for den nye Mand og ogsaa i Virkeligheden en Nødvendighed for selve Institutionen. Men endnu var de to Skoler økonomisk afhængige af hinanden, og deres daglige Forhold med Anvendelse af Bygninger etc. var i den Grad et Sammensurium, at der maatte skæres igennem og skabes klare Linjer, hvis man skulde kunne regne med at undgaa Fortidens altfor jævnlige Forstanderskifter. Her kom en mere tilfældig Omstændighed til Hjælp. Der blev nemlig i de Aar en stærk Stigning i Tilgangen til Seminarierne; dette gjorde sig ogsaa gældende hos os og medførte en følelig Pladsmangel. Dette Forhold gav Anledning til, at Bestyrelsen i 1922 resolut huggede Knuden over ved at købe Højskolen ud af Aktieselskabet, saa Seminariet nu kunde tage hele Skolekomplekset i Brug, mens Højskolen flyttede op til Kirken. Ved denne Afgørelse viste Bestyrelsen baade Klogskab og Fremsyn. Den Afstaaelsessum, der blev ydet Højskolen, var stor nok til, at der for den kunde være bygget noget nyt og bedre end det, Seminariet overtog efter Højskolen; det kunde derfor være fristende at søge fremad efter den Linje; men i saa Fald vilde de to Skoler stadig have ligget og trykket hinanden, og de naturlige Muligheder for fremtidigt Byggeri vilde være foregrebet. Godt, at det gik, som det gik; det var til Fremme for begge Skolers Trivsel og for det gode Forhold mellem dem.

Faa Aar efter kom saa det andet store Fremstød, jeg ovenfor nævnedes. Ved Seminarieloven af 1930 gennem-

førtes Kravet om fireaarig Læreruddannelse; nye Fag og Metoder kom til; Laboratorier til Fysik og Naturhistorie krævedes. Denne Lov gav overalt ved Seminarierne Stødet til en livlig Bevægelse; Arbejdet maatte i vid Udstrækning lægges om; nye Bygninger opføres, nye Lærerkrafter antages. Ogsaa hos os skete alle disse Ting. Under Opløbet til Lovens Vedtagelse havde det til Tider truet med Ting, der kunde være blevet meget besværlige for os i Nr. Nissum, f. Eks. Krav om syv klassedelt Øvelsesskole eller om en stor Skærpelse af Fordringerne til Optagelsesprøven. Intet af dette blev til Virkelighed. Som Loven nu blev, kunde ogsaa vi i Nr. Nissum med udelt Glæde tage fat paa dens Gennemførelse. Det blev en anstrengende Tid, men jeg tror, at alle vi, der oplevede den, tænker paa den med Glæde; det var frugtbart for os selv at virke med ved alt dette.

Saadanne afgørende ydre Begivenheder som de, der ovenfor er omtalt, kan naturligvis ikke vedblivende komme; det vilde heller ikke være godt. Dog tror jeg, det er godt at bevare Trangen til at se noget ske og forandre sig omkring én. Ligger det ikke for at bygge nye Huse eller indrette Laboratorier, saa kan man dog altid lægge lidt til her og der; Samlinger og Bibliotek kan stadig kompletteres; et Par gode, nye Billeder kan hænges paa en Væg; der kan ryddes nogle Træer her og plantes andre der. Jeg kunde paa staaende Fod nævne en ret lang Ønskeseddel, men skal afholde mig derfra.

Hvor vigtige end alle disse Ting er, kan de dog aldrig blive mere end en Ramme om det egentlige. Langt vigtigere er Forholdet til den Ungdomsflok, der færdes inden for disse Rammer. Atter her maa jeg med stor Taknemmelighed se tilbage paa den forløbne halve Menneskealder. Det er en lykkelig Lod at have sin Gerning blandt unge Mennesker; der er en egen Charme over et saadant Arbejde. Det ligger nær for mig, der har prøvet begge Dele, at sammenligne Præstens Gerning med Ungdomslærerens. Jeg tror, at vi uden Betænkning bør erkende, at Præstegerningen gaar foran; det er den allerrigeste Gerning, der kan betros et Menneske, fordi Præsten i særlig Forstand er sat til at være det guddommelige Ords Tjener. Men der kommer let Tyngsel over en alvorlig Præsts Gerning. Han staar stadig over for det henvisnende Liv: Sygdom, Død og alle de Sorger og Saar, disse to Magter forvolder; eller han

staar over for det mislykkede, det havarerede Liv. An-
derledes med Lærerens Gerning; over den bliver der
uvilkaarlig et lysere Skær, ialtfald rent menneskelig set;
thi han staar hele Tiden over for Livet i dets Frembrud
og Udvikling. Jeg vil vove den Paastand, at dette i end-
nu højere Grad gælder Ungdoms- end Børnelæreren,
og at det atter i ganske særlig Grad gælder Gerningen
blandt Seminariernes Ungdom. Thi hvor finder man en
mere maalbevidst, sund, aaben og modtagelig Ungdoms-
flok end her. Ricard omtaler et Sted en Række af sine
Ungdomsvenner og nævner blandt dem to, som han
priser særlig lykkelige, fordi de blev Seminarieforan-
dere. Af denne Lykke har ogsaa jeg faaet min Del. Det
er en god Ungdom, der søger Nr. Nissum Seminarium;
man mærker, den har mange aandelige Forudsætninger,
fordi der bag den staar mange troende Hjem. Blandt
en saadan Ungdomsflok oplever man mange lykkelige
Timer, baade i det daglige Samliv og Arbejde og i gan-
ske særlig Grad i de Tider, da den Helligaand synligt
arbejder i unge Hjerter og leder dem igennem til en
personlig Tro paa Jesus Kristus. At opleve saadanne
Tider er en stor Gave, mange strenge Timer værd. Men
bagved staar ogsaa megen Forbøn, Forældres og gamle
Elevs.

Til dette kommer yderligere Berigelsen i Samarbejdet
med de mange Mennesker, Gerningen i øvrigt bringer én
i Forbindelse med. Der er Autoriteterne, især som de
træder Seminariet nær i Skikkelse af dets Tilsynsmænd
og Censorer, der skal overvaage, at det faglige ligger,
som det skal. Det har sin meget store Betydning og er
megen Ulejlighed værd, at Forholdet til alle disse er
trygt, saa de med Agtelse og Tillid kan se paa vort Ar-
bejde.

Og der er Samarbejdet med Bestyrelsen. Den bærer
Ansvaret for, at de rette Linjer optrækkes for Arbejdet,
at de rette Mennesker antages til at udføre det, og at
de forhaandenværende Midler bruges saa økonomisk og
godt som muligt. Og den har det endnu større Ansvar
at overvaage, at vor Skoles højeste Formaal holdes fast
og staar os alle klart for Øje – det Formaal, at der fra
vort Seminarium maa udgaa ikke blot dygtige, men ogsaa
troende Lærere og Lærerinder. Mange gode Drøf-
telser om alle disse Ting og mange vigtige Afgørelser,
trufne ud af Ansvarsfølelse og Kærlighed til Gerningen,

stiger frem for mit Blik, naar jeg tænker paa Bestyrelsen og Samarbejdet med den. Ogsaa mange Minder om Venskab og Tillid, udvist imod mig personlig.

Endvidere er der Forholdet til Sognet, især saaledes som dette træder Seminariet i Møde gennem Sognepræsten. Hvor er det vigtigt, at denne Mand, der er vor nærmeste Nabo, ogsaa er Stedets nære Ven. Var dette ikke Tilfældet, vilde der ikke blot være et tomt Rum, men et Saar. Ogsaa paa dette Punkt er megen Lykke blevet mig til Del fra den første Dag i Nissum og indtil nu.

Og endelig Seminariets Medarbejderkreds! Det vil altid være en mægtig Styrkelse for en Skole, naar dens Arbejdere er i god Forstaaelse med hinanden; det bidrager til at skabe en god Luft, som man frit kan aande i. Men for et Sted som Nr. Nissum Seminarium, hvor man gerne vil være med i Kampen for Guds Riges Sejr, er den gode Forstaaelse i Samarbejdet i ganske særlig Grad en Nødvendighed. Kun Enighed gør stærk, ogsaa i den Kamp. Eller som det er udtrykt i Indskriften paa Holstensporten i Lübeck: domi concordia, foris pax; dvs. naar der er Enighed indefter, bliver der Fred udefter; saa staar et Land trygt og stærkt. Jeg tør ogsaa sige, at det fra min første Dag paa Nr. Nissum Seminarium har ligget mig paa Sinde, at et lykkeligt Samarbejde i gensidig Tillid kunde være til Stede, fordi jeg uden et saadant vilde føle mig svag og ude af Stand til at komme nogen Vegne. Om denne Sag tør jeg i al Fald sige saa meget, at jeg dér har haft nogle af mine rigeste Oplevelser i de svundne Aar.

Er Arbejdet saa lykkedes? Dette Spørgsmaal vil vel enhver nu og da stille til sig selv. Og saa kan man jo gaa forskellige Veje for at faa Svar. Man kan f. Eks. søge at maale sin Gerning efter andre Menneskers Dom, efter den Ros og Kritik, de har ladet én blive til Del. Men det er ingen sikker Maalestok. Hvad andres Ros angaar, da er det en Ting, der ikke maa stiles efter. En anden Sag er det med en oprigtig Tak, helst maaske bragt i Stilfærdighed; den vil altid glæde, ja undertiden, hvis den kommer i en forsagt Time, endog ligefrem vederkvæge ens Hjerte. Et anerkendende Ord nu og da kan ogsaa opmuntre og glæde. Men den egentlige Anerkendelse, som tilfredsstillende en Mand, beror paa noget helt andet; det er den stiltiende Tryghed, han kan føle

ved at møde Tillid, eller selve den Kendsgerning, at Virksomheden, han staar i, trives. Af den egentlige Ros derimod hellere for lidt end for meget; det er for de fleste det sundeste. Hvad dernæst Kritikken angaar, kan den nok gøre Nytte, men ikke som Maalestok for en Livsgernings Værdi. Man maa her imidlertid skelne mellem to Slags Kritik. Den ene Slags er den Kritik, som det er et Menneske en Hjertesag at faa udtalt. Over for den bør man være meget lydhør og overveje den meget alvorligt; gør man det, kan der udrettes meget godt; og de to Parter vil maaske endog knyttes nøjere sammen end før. Den anden Form for Kritik er den uforstaaende. I den kan der naturligvis være et Sandhedsgran, som man bør søge at finde og drage sig til Nytte; men i øvrigt gør man bedst i at hæve sig over den og som Regel ikke engang tage til Genmæle for at forsvare sig. Langt hellere maa man gøre som de smaa Bjærgbanelokomotiver her i Harzen, naar de skal op ad Bjærgskraaning. Da sætter de alle Kræfter ind, de aser og maser, puster og stønner for at overvinde Stigningen; undertiden tænker man, om de ikke gaar i Staa; men det gør de alligevel ikke; sejt og støt bliver de ved, indtil de til sidst er oppe paa Højsletten, hvor Farten bliver lettere. Saadan bør man over for den uforstaaende Kritik med dobbelt Styrke koncentrere sig om sin Opgave og søge at vinde frem; da giver man den, uden Ord, det værdigste og vægtigste Svar, den kan faa.

Man kan altsaa nok drage Nytte af andres Ros og Dadel, men ikke veje sin Gerning efter den. I Stedet kunde man saa søge indefter og spørge sig selv om, hvad ens Gerning har udrettet. Alvorlig og redelig Selvkritik er ogsaa en god og nødvendig Ting, mere værd end andres Dom. Man vil ad den Vej naa til Erkendelsen af, hvor meget man kommer til kort; men samtidig kan man ad den Vej naa en mærkelig indre Ligevægt, nemlig hvis man tør fastholde, at man trods alle Brist staar, hvor man skal staa, fordi man er sat der af Gud. Alt dette er jo gode og nyttige Resultater af at se indad; men nogen egentlig Maalestok for sin Gerning finder man heller ikke ad den Vej. Tværtimod kan der over alt for megen Selvransagning blive noget goldt og selvskredsende; Ransagningen kan være en skjult Form for Selvros; eller den kan ved de stadige Selvbekrejdelse, den fremkalder, blive et Slags ufrugtbart Selvplageri,

ligesom naar en Munk i Middelalderen piskede sig selv for sine Synders Skyld. Det bliver alt for let Kraftspild.

Tilbage bliver kun at opgive Forsøget paa at maale Resultatet af sin Gerning, overlade den Sag til ham, der alene er Hjertekenderen, og saa i Stedet, uden at se til højre eller venstre, fortsætte sin Gerning henimod den næste Milepæl. Dertil er man ogsaa blevet yderligere opmuntret, hvis Resultatet af, at man ved den sidste Milepæl standsede et Øjeblik og saa tilbage, blev en Styrkelse af Taknemmeligheden over ens Lod. Og saadan er det gaet mig; jeg kan derfor ikke slutte dette lille Stykke paa nogen bedre Maade end ved at gøre den gamle Sangers Ord til mine: »Snorene faldt mig paa liflige Steder; en dejlig Arv tilfaldt mig«. Det passer paa Gerningen ved Nr. Nissum Seminarium.

Dreiannen-Hohne i Harzen Juli 1936.

P. C. Gjelstrup.

DIGTNINGENS PLADS I UNDERVISNINGEN

(Foredrag holdt ved Kristeligt Lærer- og Lærerindmøde i Sønderborg
6. August 1936 af Chr. Winther.)

Arbejdet i Skolen fordrer saa meget, der er saa høje Maal at stræbe efter, at det er nødvendigt for os, der staar i Skolens Tjeneste, at anvende alle tilgængelige Hjælpe-midler ved Undervisningen for at naa det mest mulige. Det er vel nok saadan, at det tit forekommer os, at vi naar alt for lidt, at vi ønskede at give meget mere.

Der er elementære Færdigheder, der skal indøves, og der skal trænes og terpes og gentages. Desuden skal Barnet saa vidt muligt orienteres i Forhold til Omgivelserne, til Slægt og Hjemstavn, til Land og Folk, til Nutid og Fortid — og her er det, jeg uden videre vil sætte ind og prøve paa at vise den Hjælp, vi kan hente i Digtningen.

Det er ikke altid, fra alle Sider, man har villet anerkende det. I 1845 bad de stærke Jyder i Øster Snede Provsten om at faa fjernet fra Skolen alle »Fortællingsbøger, der kun er Digt og Fabel«.

Hvad er da Digtning? — Vi maa klare os, at for at et Digterværk — stort eller lille i Omfang — skal være godt, saa maa Digteren have oplevet eller gennem sin Fantasi have indlevet sig saadan i sit Stof, at Læseren gennem Skildringen indlevs i det og rives med, som om han selv oplevede det. Mulighederne for vore egne Oplevelser og Erfaringer er begrænsede; vi lever i vor lille Krog af Tilværelsen, og vore Sanser sløves efterhaanden af Vanen. Digterne fører os ud til Mennesker og Kredse, vi ellers ikke kommer i Forbindelse med. »Hvad ved f. Eks. en Studerekammerets Mand som jeg«, siger Professor Vald. Vedel, »om Højskolernes og Husmændenes Liv, end hvad Pontoppidan og Jakob Knudsen, Aakjær og Johs. V. Jensen har fortalt mig. Jeg har ikke selv haft Tid

og Lejlighed til at farte om i alle Samfundets Sfærer og Egne; Trap eller »Danmarks Næringsveje« vilde heller ikke have kunnet hjælpe mig stort; vi Hverdagsmennesker maa have andres bedre udstyrede Øjne og Fantasi, lagttagelses- og Indlevelsessevne til at gøre det fremmede nærværende og fortroligt for os, leve os — baade vor Forstaaelse og vor Følelse — ind i andre Slags Folk og Slags Liv, ogsaa iøvrigt deres, som til daglig er lige om os. Anden Haands Oplevelse vil man sige, Tyggemad! Ja, men vi lader jo ogsaa Kød det koges og Brødet bages for vore civiliserede Tænder og Maver og lader Klæder og Ovne skaffe os den Varme, vort tyndhudede Legeme ikke saadan som Dyrenes selv formaar at producere. Al Kultur er Surrogat, og ligesom de kunstige Tænder tit duer bedre end dem, Naturen gav os med, saaledes er Surrogatoplevelserne i liggestolen sagtens ofte baade rigere og stærkere, end hvad Læseren eller Læserinden kunde have faaet ud af selv at leve en Tid i Buddenbrookernes Hus eller paa en Højskole.« — Vald. Vedel nævner saa Eksempler paa et Par amerikanske Dameromaner og fremhæver, hvor megen positiv Viden han paa en let og behagelig Maade har hentet gennem dem — »selv om vi maa sluge en Bunke Romanstof med.« Men ogsaa dette har sin Betydning. »Hvor — maa vi spørge — lærer Skolen og Livet os, uden netop gennem *Ordets* (eller Billedets^{*)}) *Kunst* rigtig at se, opfatte og forstaa Menneskene, Livet, Naturen om os?« Valdemar Vedel fremhæver, hvor megen positiv Viden man kan samle gennem Læsning af Digterværker; det undervurderer vi sikkert tit. Tænk f. Eks. paa, hvad de store Russere har lært os, hvilket Indblik de har givet i den russiske Folkesjæl. Og saa er der jo det, at Digterne gennem deres mere intense Sansning og dybere Livsforstaaelse lærer os at se mere i det daglige Liv og de smaa Hverdagsmennesker, som vi maaske ellers gik ligegyldige forbi, og vi lærer at forstaa os selv bedre. Naturligvis maa vi ikke glemme, at Digtning er et Surrogat, og at Digtning alene gør det ikke, hvis ikke den hjælper os til at lære af Livet.

Men saa gælder det jo i høj Grad om, at Digteren giver sande og ikke falske og forvrængede Billeder af Livet. Grundtvig har for den rigtige Digter — Skjalden, som han kalder ham — opstillet Programmet:

Fryd, dig bævende, o Skjald!
 Som dit Kaar er og dit Kald:
 Gennem dig skal sig afbilde,
 hvad du saa i Livets Kilde.
 Gennem dig skal i det brede
 Rosendufften sig udbrede;
 du er Livets kaarne Spejder,
 du er Herrens Medarbejder.

* Lad os i denne Forbindelse huske, at de to Højdepunkter: Forholdet til Gud — den fortabte Søn — og til Næsten — den barmhjertige Samaritan — hos Lukas er belyst ved Billeder.

Livets kaarne Spejder — det er Udtryk for Digternes Skarpsyn. Digtingen har været en Kraft i Folkets Liv — tænk paa Skjaldene i Norden i Oldtiden, paa den Betydning, en Sang som Marseillaisen har haft i nyere Tid; eller en enkelt Bog — som Digtværk betragtet endda ret tarvelig — der fik verdenshistorisk Betydning — Onkel Toms Hytte fra 1852 — der mere end noget andet banede Vej for Negerslaveriets Ophævelse. Eller vi kan tænke paa Digterne i England, der paa et Tidspunkt, da Nationaløkonomer og Politikere ansaa social Forbedring for en Umulighed, hævdede Røsten. Dette gælder Thomas Hood med Sypigens Sang og den lidt kendte Blake med sit Formaal: Jeg viger ej fra Aandens Strid, og aldrig Sværet sænkes kan, før vi har bygt Jerusalem — i Englands favre, grønne Land. — Eller vi kan tage Dickens, Barnets og de undertryktes Ven, hvis Romaner efterfølges af en Række sociale Reformere, og vi har Dr. Barnardos egne Ord for, at det vilde have været ham umuligt at skaffe Midler til sit storslaaede Barmhjertighedsarbejde, havde Dickens ikke beredt Jordbunden og blødgjort Sindene.

Jo, Digtingen arbejder stadig og gør sin Virkning, ogsaa paa rent praktiske Omraader. Har De tænkt paa, at Romantikken, der jo ellers faar Skyld for at være virkelighedsfjern, har givet Stødet til en af den moderne Tekniks vigtige Opdagelser. H. C. Ørsted var paavirket af dens Lære om Harmonien, Enheden i Naturen. Han tog det som en Arbejdshypotese og gik ud fra, at der maatte være Forbindelse mellem Naturkræfterne Elektricitet og Magnetisme, og Resultatet blev den elektriske Telegraf.

Eller tænk paa den gamle Højskole, der netop ikke var en Fagskole, hvad der er omtrent umuligt at gøre en Udlænding forstaaeligt — men hvis fornemste Virkemidler var Historie og Poesi, og som dog skabte dygtige Bønder.

Ret tidligt kommer Børnene i Forbindelse med Digtingens Verden, og denne Forbindelse skulde vare fra den første til den sidste Skoledag og helst et godt Stykke længere frem.

Jeg skal forsøge at vise de forskellige Omraader, hvor Digtingen kan finde Anvendelse. Ved Religionsundervisningen er der da Salmebogen. Alene denne Bog med dens rige Skat af kristne Oplevelser og Erfaringer kunde give Stof til et Foredrag, men det er ikke min Opgave i Dag. — For en Del Aar siden bragte et Blad Resultatet af en Enquête — et Rundspørge — til en Række kendte Mænd. Hvis de skulde trække sig tilbage til en ensom Ø og kun maatte tage een dansk Bog med, hvilken valgte de da. Der var en Del, der kom med mere eller mindre velbegrundede Udtalelser til Anbefaling for de mere eller mindre værdifulde Bøger, de havde valgt. Men saa var der en Mand, der skar gennem det hele med et eneste Ord. Det var Jakob Knudsen, der sagde: Kirkesalmebogen. De

andres Forslag er forlængst glemt, men mangfoldige har siden givet Jakob Knudsen Tilslutning. For kort Tid siden havde Gunner Engberg en Artikel i et Hovedstadblads Søndagsside om den næstbedste danske Bog, Palladius' Visitatsbog. Han gik ud fra som en Selvfølge, at Salmebogen var den bedste. Jeg nævner bare dette i Forbigaaende, og jeg antager, at de fleste af mine Tilhørere er Medlemmer af Religionslærerforeningen og skal saa blot henvise til det Værk, der paa Foreningens Foranledning er udsendt hos Lohse, »Kirkesalmer i Skolestue«, der ved sin Gennemgang af ca. 250 Salmer giver et godt Bevis for, hvor meget der kan faas ud af vor Salmebog.

Derimod har jeg Lyst til at henvise til vor Nationallitteratur og vise, hvordan den fra først af er præget af Tanken om Liv og Død — det kommer til Udtryk allerede i Eddakvadene og kommer frem i Folkevisen — Aage og Else og Dronning Dagmar — og saa kan der nævnes enkelte af de Bøger, der stadig staar og trodser Tid og Mode. Der er den »næstbedste«, Peder Palladius' Visitatsbog, en vidunderlig Bog, der jo forøvrigt ogsaa taler om Salmernes Betydning (Aalestangerne paa Isen), og der er Leonora Christines Jammersminde. Jo mere man fordyber sig i den, jo mere maa man give Johs. V. Jensen Ret: Os er dit Jammersminde — et Styrkens Underværk^{*)}. Videre er der Th. Kingos kraftfulde Digtning. N. M. Petersen har sagt, at efter at anden Del af Sjungekoret var udkommet, var det umuligt, at Poesien kunde uddø i Danmark. Hvad har disse Salmer ikke betydet i Danmark og videre ud. En af de svenske Soldater, der efter Slaget ved Poltava faldt i russisk Fangenskab og førtes til Sibiriens fjerne Egne, har efterladt en haandskrevet Oversættelse af dem. Dette Haandskrift er opbevaret i Stockholm og fortæller om, hvordan disse Salmer har staaet deres Prøve her »paa Russernes yderste Grænse mod Hedningerne«. »De Ord, der har formaaet at bringe Trøst og Husvælelse til fortvivlede Sind under saadanne Forhold, maa i Sandhed besidde en sjælden Kærnekræft«. (R. Paulli.)

Kingo har med sin Salmedigtning givet et slaaende Bevis paa Rigtigheden af hans Ord, at »de Danskes Aand ikke er saa fattig og forknyt, at den jo kan stige lige saa højt mod Himlen som andres, alligevel den ikke bliver ført paa fremmede og udlændiske Vinger.« Og dette fik yderligere sin Bekræftelse ved det lille Hefte, der ved Juletid 1732 udkom i Tønder — »enfoldig og i Hast sammenskrevne« af Hans Adolf Brorson, det var jo Indledningen til en rig Digtning, der ogsaa i Behandlingen af det danske Sprog

^{*)} Disse to Bøger er jo egentlig ikke, hvad man forstaar ved Digtning. Et Stykke Livshistorie — og en Samling Oplevelser, Betragtninger og Taler. Men de er gaaet ind i vor Nationallitteratur — hver som sit Aarhundredes betydeligste Værk.

staar saa højt, at vi kan tage Brorson, naar vi vil vise, hvor blødt og bøjeligt, Modersmaalet er i Mesterens Haand.

Eller vi kan tage hans samtidige, den fattige Omstrejfer Ambrosius Stub, hvis Foraarsvise »Den kedsom Vinter« er saa naturligt og logisk opbygget, at ethvert Barn kan følge med i Udviklingen, og hvis sidste Vers klinger ud i en Lovprisning af Skaberen i Lighed med Brorsons »Op al den Ting«: »Saa er da Himmel, Jord og Vand opmuntret ved min Skabermand.«

Og saa er der Johs. Ewald. Hans bevægede Liv interesserer altid Børn stærkt, og paa Baggrund heraf taler disse Linier saa stærkt, da han svag og hjælpeløs, med Udtryk hentet fra Soldaterverdenen, dikterer dem paa sit Dødsleje: Udrust dig, Helt fra Golgatha — Det kan være lærerigt for større Børn at sammenligne den med en »En Digtets sidste Sang«, »Løft mig kun bort, du stærke Død« af H. C. Andersen.

Oehlenschlägers religiøse Sans er svagere end Ewalds, men et Sted har han formaat at stille Problemerne op. Det er i Hakon Jarl, hvor Indskriften paa Guldhornet giver Plads for de to Opfattelser af Offeret — den gammel- og den nytestamentelige, og Tragedien i sin Helhed er Udtryk for, at den, der søger sit eget — at frelse sit Liv, skal miste det og omvendt. Og det kan Børn forstaa.

Videre kan vi finde det religiøse Problem behandlet hos Grundtvig — f. Eks. i Digtene om Ansgar og Ole Vind — og hos Inge-mann — Hans Tavsén — rent bortset fra de to Forfatteres Salmer og aandelige Sange. Hauch viser i »Søstrene paa Kinnekullen« meget anskueligt, at et Liv, hvis eneste Formaal er jordisk Stræben, er forfejlet. J. L. Heiberg viser ikke direkte Vej, men giver gribende Udtryk for Utilstrækkeligheden af Naturdyrkelsen. Der skal anses det og mere til at trøste for Sorgen. »Det er tungt, naar Hjerterne skilles ad, som da Volmer skiltes fra Tove —«. Paludan-Müller beskæftiger sig i sin Digtning meget med Døden, og hans Behandling af det første Dødsfald — Abels Død — vil altid gribe Børnene stærkt.

Og saa er der Kaalund, Hostrup og Chr. Richardt — for at nævne enkelte Navne — alene den sidstes Digtning kunde give Stof til et Foredrag. Jeg skal nøjes med at nævne et enkelt Vers, der mere henvender sig til Læreren end til Eleven. Det hedder om Gertrud Rask: »Hun skimter et Guds billed bag Øjets Taageramme og lærer dem trøstigt et Fadervor at stamme.« Og fra Hostrup tager jeg altid Digtet om Anders Hjulmand, hvis sidste Del er blevet til Sangen »Det vi ved, at siden Slangens Gift paa Jord har plettet Glæden. —« Og jeg husker fra min Barndoms Skriftlæsningsbog tydeligt Kaalunds Digt »En Synd« om den saarede Sælhund.

Jeg kunde fortsætte, men jeg haaber, De vil forstaa, at vor Nationallitteratur bringer rige Vidnesbyrd om, at »Tusind Aar stod Kristi

Kirke paa sin Klippe blandt os trygt.« I den stadige Drøftelse af Religionsundervisningen og dens Kaar i vor Skole forekommer det mig, at man alt for meget hefter sig ved de to fattige ugentlige Timer og rigeligt med Tilsyn, men synes at glemme den vældige Arbejdsmark, vi har i den danske Litteratur, og hvordan den kan bruges — og misbruges.

Kan vi ikke være enige om, at det er langt mere værd i den organiske Sammenhæng, i Forbindelse med levende Mennesker i Medgang og Modgang, i Fejl og Fald — tag f. Eks. H. C. Andersen: Mit Livs Eventyr i Uddrag (Barndomstiden) eller en Kvinde som Leonora Christine, der vidner: »Herre, havde dit Ord ikke været min Trøst, da havde jeg forgaaet i min Elendighed« — eller Grif-fenfeld: »Gud var alene huld« — kan vi ikke være enige om, at dette betyder meget mere end de saakaldte kristelige Fortællinger, der især græsser ved Juletid, om den fattige Dreng, der gaar ud og bliver overkørt eller finder en Tegnebog eller redder et Barn, en Hund, en Papegøje eller en Kanariefugl — alle Muligheder er snart benyttet — og derved faar Juletræ og Gaver. Det vilde være mere værdifuldt at vise, at der kan holdes Jul i trange Kaar uden dette, som jo nogle alligevel maa savne.

Hvis vi saa gaar til Historiens Omraade, saa viser det sig, at ogsaa Historie og Digtning har en Del at gøre med hinanden. For-maalet med vor Historieundervisning kan vist nogenlunde finde Udtryk i Verset: At Fædrenes Minde et Tempel kan finde i Barnets Bryst —. Men ogsaa ved det rent praktiske at anskueliggøre de svundne Tider er den historiske Fortælling af Betydning. Det gaar sikkert tit saadan, at meget af det, der fortælles, er Ord, der ingen Forestillinger udløser og derfor falder til Jorden. Vi, der mens vi var smaa, reagerede paa samme Maade for en Cykel, som vore Børn nu gør for en Flyvemaskine, — vi, der har kendt det gamle, delvis selvforsynende Landbohjem, vi, der har maalt Milene til Fods eller i en tungt belæsset Dagvogn og har gennemlevet Aarhundredets mægtige, tekniske Udvikling, vi forudsætter sikkert alt for meget og glemmer, at vore Børn ingen Rod har i det gamle. Og saa er det en almindelig Mangel, at Forældrene fortæller deres Børn alt for lidt. Børnene her i Landsdelen aner ikke meget om Fædrenes Kamp, de har alt for lidt historisk Sans — prøv bare med skyldigt Hensyn til dem, der er lovligt undskyldt, at lade en Klasse Børn skrive Navn — og eventuelt Fødested — paa deres Bedsteforældre, og kun de færreste er i Stand til det — uforberedt. De maa hjælpes til at forstaa Slægternes Sammenhæng, og at det gælder: Andre har bygget for mig, nu bygger jeg for dem. »Din egen Dag er kort, men Slægtens lang«. De maa forstaa, at der er andet og mere end Kongerækker, at der er noget, der angaar dem personligt, se sig

selv som et Led i Slægternes Sammenhæng og forstaa, at »hver skimlet Skrift, hver skjoldet Alterbog har gemt en Gaade af Slægtens Ve og Vaade«, eller som Johs. V. Jensen siger: »Vil selv du fatte dit Væsens Rod, skøn paa de Skatte, de efterlod, eller i Prosa: Kun den, i hvem Fortiden er stuvet op, har Fragt ind i Fremtiden.

Det er godt, at Nutidsforfattere her giver Udtryk for det samme som de gamle — at bruge Historien, de svundne Tider, som et Kompas. Den kan fremhæves som Forbillede som hos Oehlsenschläger: »Han stirrer mod den straalende Top, hvorfra vi er sunket og atter skal op«, og »saa griber han Pennen i sin Haand for at indgyde Nutid Oldtids Aand«, eller baade som Forbillede og Advarsel som Ingemann: »Stig op af Graven« med Anvendelsen paa Nutiden.

Og vi har til hvert Afsnit af Historien en Række Digte og Sange, der kan levendegøre de historiske Personer og Begivenheder. Tænk bare, hvad der kan tages med fra det 19. Aarhundrede ved sidste Gennemgang af Historien. Der er saa meget, at det slet ikke kan gøres tilfredsstillende, hvis ikke der er begyndt før^{*)}.

Vore Børn skal lære deres Land at kende, lære at se paa Danmarks Kort, saa at de forstaa, at hver Plet har sin Stemme har sit at fortælle. Der er vel ingen Plet, der taler saa manende som denne her. — Det er ved Digternes Hjælp, at disse Pletter faar Stemmer. De husker det gamle Danmarkskort med de historiske Billeder i Randen — maaske lidt naivt udført, men Ideen, som ligger bagved, er rigtig og god.

Ved Undervisningen i Danmarks Geografi faar vi især Brug for Hjemstavnsdigtene, for de Digte, der fremhæver de forskellige Landdeles Ejendommeligheder, f. Eks. Aakjær: Der dukker af Disen.

Der klages i vor Tid undertiden over, at Ungdommen ingen Fædrelandsfølelse har. Det er noget, der ikke kommer af sig selv, og som det er vanskeligt at opdrage til. Men vi kan vise Hjemstavnskærligheden. Særlig smukt Udtryk har denne faaet i Blichers Digt »Kært est du, Fødeland«. Og vi kan gaa videre til Runeberg, der maaske har givet det skønneste Billede af den ægte, uselviske Fædrelandskærlighed. »Vårt land är fattigt, skal saa bli — —«.

Søren Kierkegaard har et ejendommeligt, dybt Ord, som man aldrig bliver færdig med. Han taler om det opbyggelige i den Tanke, at over for Gud har vi alle Uret. — Vi kan jo prøve at udvide det — at lade det gælde for Fædrelandet, at det ikke tilkommer os at stille Krav og være utilfredse, men huske paa, at vi har modtaget saa uendelig meget mere. Og mon ikke lydhøre Børn vil forstaa og føle noget af det samme, som Helge Rode har fundet Udtryk for i sin for lidt kendte Sang: Du gav os de Blomster, der lyste imod os — og videre i de følgende Vers — de Marker saa

*) Se »Vor Ungdom« 1928, S. 329 flg.

bølgende brede — de Skove saa dybe og svale — den Himmel, hvor Skyerne iler — og — de vandrende, vældige Vande.

Om dette Fædreland taler jo vore Sange, hver med sine Ord og paa sin Maade — om Landet selv, om Folket, Sproget og Flaget, om »Havet omkring Danmark, vort moderlige Hav, blaat som vore Øjne og blidt som vore Drømme — graat som vore Vilkaar og grønt som vore Løfter — stridt som vore Viljer og stolt som vore Sejre.« Her gælder det, at jo mere der synges ind i vore Børn, jo bedre er det. En Sang som f. Eks. »Som en rejselysten Flaade« forstaaes maaske ikke helt, men paa den anden Side tror jeg ikke, at nogen, der har været i Forbindelse med den (gennem Carl Nielsens Melodi) nogensinde kan frigøre sig for Indtrykket. Er der skrevet skønnere Linier paa Dansk end Verset: Hav og Muld skal Dansken pløje. Eller om Sproget: Vinterklart og sommerbroget — morgenmuntert, skumringssvøbt, ligefremt og latterkroget, smilbestraalet, taaredøbt. — Poesien kan lagres. Et Vers som »Hvad var vel i Verden det fattige Liv« har Børn jo ingen Forudsætninger for at forstaa helt ud — saa lidt som mange Salmeverv — men de aner Sammenhængen, og engang kommer det til fuld Udfoldelse.

Jeg har hidtil fortrinsvis holdt mig til den danske Digtning, men vi maa ikke glemme den fremmede. Der er først og fremmest den norske, specielt Bjørnsons. Her finder vi ikke blot den norske Natur, vi ser Landet hæve sig med de tusind Hjem, Fjældet, der klædes, de drivende Garn — Folkeliv i Arbejde og Fest — og selv om vi ikke læser Synnøve, saa vil vi forstaa, at det er rigtigt, hvad Bjørnson siger der, at Kirken staar i Bondens Tanke paa et højt Sted og for sig selv. Alt dette har sin Værdi, men vigtigst er selve Personskildringen. Der er Forholdet mellem Moder og Barn — Arne og Margit — mellem Brødre — Baard og Anders — Skolemester og Discipel — Baard og Øjvind — ung Mand og ung Kvinde — Arne og Eli, Øjvind og Marit — Mennesker i Forhold til hinanden i de forskellige Livsstillinger, og fintmærkende Læsere vil forstaa, hvordan og hvad der er det rigtige. Børnene hører vel nok noget direkte om, hvordan og navnlig hvordan det ikke skal være — men her kan de skimte Idealet og ubevidst paavirkes deraf.

Og fra Bjørnson kan man naturligtvis gaa videre til Selma Lagerlöf og Topelius og Runeberg. Der kan skabes Forbindelse paa saa mange Omraader. Vi har set, hvordan de mange Digttere hver paa sin Maade har villet sige noget smukt om vort Land. Vi har pragtfulde Naturbilleder, »Jeg er den dejlige, danske Skov«, der ligesom »Her har jeg staaet i tusinde Aar« er som skabt til at tages i Brug ved Botanikundervisningen*) Sofus Franck har forlængst gjort opmærksom paa, at her er det naturligt at knytte Forbindelse.

*) Ikke saa meget at tælle Støvdragere og dissekere Planter som at vække Beundring for og Kærlighed til Naturen og hjælpe til Varsomhed.

Vi har de mange Digte om Aarets og Døgnets Tider, der netop tit peger ud over Aaret og Dagen. »Lad visne kun —«, »Dagen, da Vaaren bli'r evig —«, »Den Pinseglans, der dølger sig bag Taagen —«.

Begynd og begynd tidligt. Tag Sange og Digte som »Dejlig er den Himmel blaa«, »Jeg ved en Lærkerede«, »Naar jeg ser, at Morgensolen«, smaa Digte om Børn og Dyr, Blomster og Trær. De mindre Børn er mest modtagelige, og mange af dem er glade ved at lære udenad. Tag Komponisterne til Hjælp. Og udnyt Rigdommen. Det gælder her, at der ligger Guld i Barrer, som ej er møntet ud. Selv om vi er fattige, selv om vi har for lidt Materiel, saa er her en Rigdom, tilgængelig for enhver.^{*)} Berntsen har et Digt, »Gammel Mathis å hans Tjennestfolk«, hvor den gamle fortæller: »A hå Tjennestfolk nok, å dem lær a spring«. Lad os ogsaa bruge vore Tjenestefolk — Digterne — og ikke skubbe dem væk for at høre vor egen kære Stemme.

Jeg har nævnt, hvordan der kan smugles positive Oplysninger ind. Og det at beskæftige sig med Digtning har ogsaa Betydning for ens eget Brug af Modersmaalet. H. V. Clausen har sagt om H. P. Hanssen, at hans Stil, naar den var bedst, var præget af, at han i sin Ungdom havde ladet sig gennemgløde af Bjørnsons Digte. Men Stilen er Manden. Det er betegnende for H. P. Hanssen, at han, denne Realiteternes Mand, i sine Taler naaede Højdepunktet med et Par Verslinjer. Da han paa Mødet i Aabenraa kunde meddele, at de fire Krigs- og Trængselsaar vilde bringe en Grænseflytning, en Genforening, var det naturligt, at det blev »Alt, hvad Fædrene har kæmpet, Mødrene har grædt har den Herre stille lempet, saa vi fik vor Ret«, der udløste Stemningen. Og det er da ogsaa den hyppigste Indskrift paa Genforeningsstenene hernede. Eller fra det store Aarsmøde i Haderslev i 1914 — det største og det bedste, hvor H. P. Hanssen holdt en af sine største Taler, der sluttede han med Hostrups: Du kan vel kro dig af Døgnets Kaar og af Sejren, de har dig skabt, men du fører en Kamp imod tusind Aar, og i den har du visselig tabt. Maa vi ikke give H. V. Clausen Ret, naar han i den Forbindelse siger: Ogsaa en Politiker bliver ikke ringere, fordi han lader Vers gennemgløde sig. Tværtimod. — Og han tilføjer: »Hvem er ufølsom nok til at nægte, at Poesien er en af de største Magter i Livet? Ogsaa de Nordslesvigere, der laa ude i Krigen, kan vidne om, at Vers eller bare Versstumper har bragt Trøst eller øget Evne til at holde ud«.

Men vi skal ogsaa lade Børnene selv have deres Oplevelser. Hvad de selv kan gøre lige saa godt, skal vi holde os fra. Børnene skal have Lov til at fordybe sig i en helt anden Verden — de, der har

*) Der er Stof i Sangbøger og Læsebøger, og saa er der Skolebiblioteksforeningerne.

Evne til det — saa at det gaar dem som Grundtvig, da han sad paa det brune Bord i Dagligstuen i Udby Præstegaard og læste, saa han »glemte baade Øl og Mad«. De skal læse og glæde sig over de Bøger, der er blevet Børns Fælleseje over hele Verden. Og saa naturligtvis et skønsomt Udvalg af danske Forfattere. Afvis ikke den Slags paa Forhaand — tænk paa, hvad Ingemann har betydet for tidligere Slægtled — han er trods alt Digter. Læs f. Eks. Kappel Bøger: »I Nissernes Skole«, B. Holst: »Spirrevip«, Inger Bentzon: »Liselotte« og »Ziska«, Dahlsgaard: »Ærens Vej«, »Særlingen«, Westergaard: »Klit-Per« og spørg saa, om det ikke er noget, der har Bud til Børn — og for Resten ogsaa til voksne. Jeg selv er ikke bange for at indrømme, at jeg har lært mere Pædagogik af Bertha Holst end af nogen anden. Her har vi en Opgave. Det er saa forbistret let at lade være, men vi maa ikke. Vi maa ikke overlade Valpladsen til Familie-Journalen og »Hjemmet« eller det, der er værre — eller til rene Tilfældigheder. Men vi maa være hjælpende og vejledende — det er der i høj Grad Brug for. Vi maa tage den gode Børnelitteratur i Undervisningens Tjeneste. Begynd ogsaa her tidligt og bliv ved — det skal nok lønne sig. Læs, hvad en Lærerinde har skrevet i »Folkeskolen« Nr. 16, 1936, om den Glæde, hun og hendes smaa Elever har haft netop ved at begynde tidligt. Var det ikke noget at efterligne? Jeg tror ikke — ud fra mit Kendskab til Børnelitteraturen, at vi har Raad til at lade den Opgave ligge. Men saa maa vi ikke glemme, at det gælder at finde det bedste.

Børn kan være meget modtagelige, og det er slet ikke det lette og lystige, der virker stærkest, men tit det tunge og alvorlige. Jeg ved vel, at der altid vil være nogen, der synes upaavirkelige, og som maaske ogsaa er det, men saa er der de enkelte, og det gælder, at intet af det, der naar helt ind til et Barns Bevidsthedsliv — ondt som godt — nogensinde forsvinder. Tænk paa, hvad Biskop Ludwigs, fortæller om sin Sanglærer. Der sad han højtidsstemt og forventningsfuld og lærte Julesalmer. Læreren gør dem opmærksom paa, at der i Salmebogen mangler to Vers af »Velkommen igen, Guds Engle smaa« og fremsiger dem saadan, at den lille Dreng aldrig glemte det senere. — »O, maatte vi dog den Glæde se —«. Det var maaske denne Oplevelse, der var med til at gøre Ludwigs til Salmehistoriker. De kan endda med Rette sige, at det ikke var noget særlig barnligt Vers. Men det er, som jeg sagde før, det gode ved Poesien, at den kan lagres. Det, som Barnet instinktivt opfatter, kan ligge og spire og senere komme til Udfoldelse.

Det er ikke givet, at vi skal have saadanne Oplevelser. Maaske bliver Høsten fattig, maaske tilkommer det ikke Saamanden at føre den i Hus. Men Mulighederne er der, og det ved vi, at Udsæd er en nødvendig Betingelse for Høst.

AARET, DER SVANDT

Af Forstander P. C. Gjelstrup.

Godt begyndt er halvt fuldendt; jeg vil derfor begynde Beretningen om 1936 med et af Aarets smukkeste Minder: *Forældrefesten* Søndag d. 17. Maj.

Som sig hør og bør, begyndte Dagen med Højmesse-gudstjenesten i Nr. Nissum Kirke, hvor Sognepræst Ove Nielsen og Bestyrelsens Formand Provst Th. Møller prædikede. Bagefter spredtes Gæsterne sammen med vedkommendes Datter eller Søn til Middagsmad i Hjemmene, der med største Beredvillighed havde meldt sig til at gøre Skolen denne Tjeneste. Ved 14-Tiden gik Strømmen mod Seminariet; her modtoges Gæsterne af en smuk Æresport, som travle Hænder havde rejst Dagen før; det var Elevernes Velkommen til deres Forældre. Mødestedet var Gymnastiksalen, som ventede med dækkede Kaffeborde til 320 Mennesker; de overskydende maatte indtage Kaffen i et Par andre Lokaler og saa skynde sig til Gymnastiksalen, hvor det lykkedes at stuve alle sammen: Forældre, Værter, Elever og Lærere. Eftermiddagen gik med Taler og Sang, indtil der gaves Frikvarter, for at Gæsterne kunde faa Tid til at se indenfor hos Børnene og maaske paa Seminariet. Efter Pausen samledes vi atter i Gymnastiksalen til en lille Koncert, der afsluttedes med Andagt; og dermed var Festen forbi. Endnu kun lidt Aftensmad paa Borgen eller i de nærmeste Hjem; saa var Opbrudets Time inde, og de ca. 160 Forældre spredtes ud over Jylland. En smuk og festlig Dag var forbi; men den efterlod sikkert sine Spor; derom vidnede den hjertelige, gensidige Glæde over Samværet, som laa bag det hele. Vi tør tro, at Dagen tjente til at styrke Baandet mellem Hjemmene og Skolen — et uundværligt Gode for Gerningen her ved Seminariet. — Ligesom det første Forældrestævne i

1931 opfordrede derfor ogsaa det andet til en Gentagelse ad Aare.

Fra Festen vender vi os til Arbejdet og ser paa det Bidrag, som herfra det sidste Aar er ydet til det, som er Seminariernes Hovedopgave: at skaffe Lærerkrafter til Folkeskolen.

Efter Eksamens Slutning i Juli kunde vi sende 21 unge Lærerinder og Lærere ud i Skolens Tjeneste. De kom vel herfra; alle de indstillede bestod (2 mg×, 5 mg, 5 mg?, 7 g×, 2 g), og det smukke Forløb af Afskedsfesten vidnede om den gode Forstaaelse mellem de 21 og deres Skole. Det synes ogsaa at være gaaet dem godt med at komme i Arbejde; mens dette skrives, er ingen af dem ledige. Bemærkes maa det endnu, at Seminariets *Dimittend Nr. 1000* var i 1936-Holderet, et Vidnesbyrd om, at vor Skole har traadt sine Børnesko.

Ogsaa Afløsningen til de følgende Dimissionshold rykker frem. Til I Del bestod 24 (3 ug?, 7 mg×, 5 mg, 6 mg?, 2 g×, 1 g), og i I Klasse optoges af 38 Aspiranter de tilladte 28; deraf 4 uden Prøve, mens der af de 33, som var til Prøve, og hvoraf 27 bestod, optoges 24. Tallene fra Optagelsen vidner om en stigende Tilgang; dette Forhold gjorde sig ogsaa gældende ved de andre Seminarier og vil gentage sig i Aar.

Til Belysning af, hvor mange Dimittender der i de nærmeste Aar kan ventes her fra Seminariet, anfører jeg *Elevtallet* pr. Nytaar 1937: IV Klasse: 17; III Kl.: 27; I. Kl.: 28. Ialt 97 Seminarieelever, hvortil kommer 40 i Forberedelsesklassen.

De senere Aars sløje Tider for Landbruget synes altsaa lige saa lidt som Uddannelsens Forlængelse at have afholdt dem, der virkelig havde Lyst til Lærergerningen, fra at gaa denne ret bekostelige Vej. En betydningsfuld økonomisk Hjælp er *Statsunderstøttelsen*, hvoraf der sidste Aar til herværende Elever uddeltes 12,800 Kr. Fordelingen var: 2 Portioner à 400 Kr., 4 à 350 Kr., 7 à 300 Kr.; 23 à 250 Kr.; 13 à 200 Kr. og 1 paa 150 Kr. Ialt 70 Portioner, deraf til IV Klasse 16, til III Kl. 20 og til II Kl. 14. Selv har vi desværre ikke mange Stipendier, men kunde dog uddele Ad. L. Hansens Legat med to Portioner til Christiane Gade og Axel Nielsen, begge af IV Kl.

Om det daglige Arbejde behøver jeg næppe at fortælle videre, da den nye Seminarieordnings Krav jo sik-

IV. Klasses Lokale

kert er Aarbogens Læsere velkendte. Kun enkelte Ting af mere speciel Art skal fremdrages.

Der er først *Specialearbejdet*. Det omfatter i nuværende IV Klasse Naturhistorie, Matematik og Geologi; den enkelte Elev følger efter eget Valg to af disse tre Discipliner. Klassen maa være særlig matematisk-naturvidenskabelig udrustet; det lod sig i sin Tid ikke gøre at rejse de 5 Deltagere, som var nødvendige til Oprettelsen af et Hold paa den sproglig-historiske Linje. Et saadant findes derimod — sammen med de ovennævnte tre matematisk-naturvidenskabelige — i den nuværende III Klasse; det omfatter Sproghistorie og Svensk samt danske Landsbykirker. Det geologiske Hold har haft et Par to Dages Ekskursioner, den ene til Vestslesvig (med Dr. Nordmann som Leder ligesom forrige Aar), den anden til Himmerland.

Ogsaa paa andre Felter har Arbejdet ligget uden for de hjemlige Rammer. II Kl. har haft geol. Ekskursion til Dollerup Bakker; noteres maa ogsaa den store Folkevandring af naturhistorieinteresserede, der kom i Stand, da det en Dag i Marts rygtedes, at en stor Mængde Grindehvaler var drevet i Land paa den nordthyske Kyst. Dette var nu mere et Kuriosum; af større reel Værdi var II Klasses *Lejrskole*, der i Skoleaarets Begyndelse (26.—31. August) afholdtes paa det traditionelle Sted:

Velling Østergaard under Ledelse af Lærer Hansen og Lærer Christensen.

I de samme Dage aflagde IV Klasse et 3 Dages *Skolebesøg* paa Lemvig Kommuneskole, mens Bibliotekar Fridmodt-Møller gav III Klasse *Bibliotekskursus* fire Eftermiddage. Skoleaaret begyndte altsaa med, at vi samledes for straks at spredes; først til September, da tillige Forberedelsesklassen gav Møde, var Arbejdet i daglige Folder.

Det omtalte Besøg paa Lemvig Kommuneskole var et Supplement til samme Klasses Landsbyskolebesøg, der foregik i Juni og varede en Uge. For tredje Gang gjaldt Besøget den nærmeste Omegns Skoler; det var denne Gang følgende ni: Humlum, Bøvling, Bækmarksbro, Fajbjerg nordre, Tørring, Resen vestre, Harboøre, Engbjerg og Thorsminde. For ikke at overdrive Kravene til den samme Kreds er det Tanken, at vi næste Gang skal søge lidt længere bort i Amtet; hermed har Amtsskolekonsulent Leander Jacobsen lovet at være Seminariet behjælpelig.

Alle disse Besøg rundt omkring har direkte skullet tjene Arbejdet. Det samme har været Hensigten med nogle af de Besøg, som andre har aflagt os. I Februar inspicerede Sanginspektør *Wøldike* Musikundervisningen. Senere i samme Maaned gæstedes Seminariet af Direktør *Paul Müller* fra Skolemuseet, der arrangerede en Udstilling af Skolemateriel og Elevarbejder og i Forbindelse dermed holdt Foredrag for de to øverste Klasser om moderne Undervisning. Herhen hører ogsaa en Demonstrationstime i Samfundslære, som Forlagskonsulent *True Møller* sidste Efteraar gav i Østre Skole i Nærværelse af IV Seminarieklasser.

Desuden har adskillige gæstet os for at tale ved *kristelige Møder* eller holde Foredrag etc. Jeg nævner de fremmede Taleres Navne: Frk. Margrethe Sørensen, Sudan; Pastor Damgaard Jensen, Glyngøre; Generalsekretær Baun, Aarhus; Højskoleforstander Kaag, Nr. Nisum; Pastor Rasmussen, Lomborg; Sekretær Frk. Gudme, Flensborg; Missionær Høgsgaard og Hustru, Kina, og Sognepræst Ove Nielsen, Nr. Nisum, der har ledet en Missionsstudiekreds. Endvidere *følgende Foredrag* og Oplæsninger:

Dr. Bergmann, Lund (fra Foreningen »Norden«): Gustav Vasas äventyr i Dalarne.

Direktør Thomas P. Hejle: Kunst og Opdragelse.
Lærer Malling, Varde: Recitation af »Formaaende Venner«.

Forfatteren Mar. Dahlsgaard, Nykøbing M.: Letland.
Skuespiller P. Sigurth, Stavanger: Oplæsning af Ibsens: »En Folkefjende«.

Skuespillerinde Fru Louise Jürgensen, København: Recitation af J. P. Jacobsen m. fl.

Hr. Lærer Graversen, Holstebro: Penge (tillige Klavermusik v. Frk. Graversen).

Ogsaa *hjemlige Kræfter* har paa forskellig Maade givet deres Bidrag uden for det daglige Arbejde. Lærer Sørensen har saaledes forevist Nissumserien; Lærer Hansen har talt om »Et rigt og et fattigt Liv«, og Forstander Gjelstrup holdt et Foredrag om »Gammel og ny Moral«. Herhen hører ogsaa de frivillige *Gymnastikholds* Opvisning i April under Lærer Christensens og Frk. Nielsens Ledelse, den sædvanlige *Foraarsconcert* i Maj med Musiklærer Nissen som Dirigent, og *Ranumkampene*, der denne Gang foregik i Ranum, og hvor Nissumitterne tabte undtagen i Damernes Haandboldkamp.

De sidstnævnte Ting kan vel strengt taget ikke regnes med til Arbejdet; men de bidrager dog til at sætte Kulør paa det. Dertil har ogsaa forskellige Fester tjent, Foruden den allerede omtalte Forældrefest vil jeg nævne tre. Først *Samværet Aftenen efter Bestyrelsesmødet* i September, da alle Seminariets Elever og Lærere var inviteret til Chokolade af Bestyrelsen, af hvis Medlemmer mange var blevet for at være sammen med Stedets egne; just derpaa beroede denne Aftens særlige Værdi. Hvem vil f. Eks. kunne glemme, hvad Pastor Bartholdy fortalte om de württembergske Lærere? Den følgende Dag bragte en ny Fest; det var *Kongens Fødselsdag*, der foruden en Række Sportskampe bød paa Gymnastikopvisning af Børn fra en Række Skoler i Omegnen; ja, helt nede fra Tanderup var Lærer Iversen (19) kommet med en stor Flok Børn. Opvisningerne foregik dels i Gymnastiksalen, dels paa Sportspladsen. De begunstigedes af et straalende Septembevejr; og det tør nok siges, at Børnenes glade Færd og flinke Præstationer pyntede meget paa Dagen. Endelig maa fremhæves *Elevfesten* i November, der som sædvanlig blev meget vellykket; sjældent har vor gamle Sal været saa smuk som den

Aften. Programmet lød bl. a. paa Koncert og to Stykker af Hostrups («Den tredie» og »Intrigerne»). Derimod kan jeg denne Gang ikke nævne Julefesten; den bortfaldt, da Seminariet paa Grund af Influenzaepidemi maatte give Juleferie tre Dage før Tiden.

Nu og da er der fremsat Ønsker om Afholdelse af Instruktionskursus o. lign. paa Seminariet. Der afholdtes to saadanne i 1936: i Sommerferien en Uges *Tegnekursus* ved Lærer Christensen, og i Efteraaret under Frk. Nielsens Ledelse et *Haandgerningskursus*, der omfattede en ugentlig Eftermiddag, ialt 4 Gange. Vi har Indtryk af, at Deltagerne var meget glade over at være med; og ikke mindre glæder vi os fra Seminariets Side over de Forbindelser, der herigennem knyttes med Skolekredse i den Egn, som saa mange af vore Elever stammer fra, og hvor saa mange af dem virker.

Gamle Elever har flere Gange søgt til deres gamle Skole for at holde Stævne. 1911rne kom her i Pinsen for at fejre *25 Aars Jubilæum*; Tidspunktet havde den Fordeel fremfor Sommerferien, at der var Liv paa Stedet, saa f. Eks. dets nuværende Lærerkrafter kunde mødes med Jubilarerne, hvad vi satte stor Pris paa. 1930rne havde sat hinanden Stævne i Slutningen af Pinsen og 1926rne i Sommerferien.

Et Par Begivenheder i vort nærmeste Naboskab bør ogsaa omtales i Aarsberetningen. Den 11. Maj var det *50 Aars Dagen for Pastor Ad. L. Hansens* Kaldelse som Sognepræst til Nr. Nissum. I den Anledning mindedes han ved Gudstjenesten Dagen i Forvejen, og umiddelbart efter denne samledes Menigheden paa Kirkegaardens for at nedlægge en Krans paa hans Grav. Ogsaa den anden Begivenhed har Tilknytning til Kirken: *Reformationsgudstjenesten* 1. November og i Fortsættelse af den en Festaften i Kirken den følgende Tirsdag; ved begge Lejligheder sang Seminariets Kor under Musiklærer Nissens Ledelse forskellig Reformationskirke musik.

Der kan næppe gaa et Aar, uden at kendte Ansigter kommer til at savnes. I April bortkaldtes fhv. Grd. *Hartvig Hartvigsen* af Faare, som i en lang Arrække sad i Bestyrelsen for Seminariet, hvis Gerning han omfattede med stor Troskab og sikkert under stadig Forbøn. Hans Afløser i Bestyrelsen blev Gaardejer *Evald Eriksen*, Flynder, valgt af Indre Missions Bestyrelse. I November afgik vor mangeaarige Nabo, *Chr. Liløre*, ved

Døden; han fulgte Seminariet og dets Ungdom med levende Interesse, hvorfor hans Bortgang ogsaa bør nævnes her. Endvidere har *Peder Johansen* forladt Seminariet for at blive Landmand. Han har i henved 14 Aar været ansat som Pedel og udført sit Hverv med megen Troskab; hans Trofasthed, gode Sind og fornøjelige Væsen gjorde ham vellidt af alle. I hans Sted er antaget Gartnermedhjælper *Axel Petersen*, Struer. Endelig er fra 1. Sept. *Harry M. Pedersen* (36) antaget som Lærer ved Forberedelsesklassen m. m.

Alt, hvad jeg hidtil har fortalt, har handlet om Mennesker. Men ogsaa om Stedet selv er der et Par Ting at berette. Moderniseringen af Seminariekomplekset er atter i 1936 gaaet et Skridt frem, idet »Borgen«: Forstanderbolig og Økonomi, er blevet underkastet en omfattende Reparation med Installation af Centralvarme m. m. Endvidere er der udført et stort Arbejde for at omlægge *Elevhaven*, der de senere Aar har ligget hen, mørk og tilgroet, men nu fremtræder som et smukt, frit Anlæg med en meget stor Plæne og fritstaaende Træer. Den vil yderligere blive udvidet i Løbet af indeværende Vinter, idet Køkkenhaven ved et længe ønsket Jordkøb fra Portgaard kan flyttes bort og dens hidtidige Areal inddrages i Elevantlægget. I Løbet af faa Aar vil vi saaledes kunne færdes i et hyggeligt og lunt Anlæg med baade Sol og Skygge. Ogsaa paa et andet Punkt har vi vundet en Forskønnelse af vor Skole. I Andagtshallen ophængtes i Efteraaret et smukt Maleri, »*Kristus i Getsemane*«, som Kunstneren, Hr. Valdemar Neiiendam, for en meget beskedne Pris har overladt Seminariet.

Jeg sluttede min Beretning i Fjor med at udtale Forvisningen om, at det svundne Aar bragte Grøde. Jeg kan denne Gang slutte med at sige, at Forventningen herom ikke er blevet skuffet. Dette vil sikkert adskillige, som maaske netop i det forløbne Aar fik truffet det største Livsvalg af alle, kunne stadfæste. Derfor blev Aaret et lykkeligt Aar; maatte dets Efterfølger blive en god Fortsættelse af det.

DIMITTENDERNE 1936

Harald Vilhelm Andersen, født 16. Juni 1904 i Horne. Søn af fhv. Førstelærer A. A. Andersen, Asaa. Hovedkarakter: mg? (6,06). Vinterlærer i Astrup Skole pr. Skjern.

Aksel Grummesgaard Bendtsen, født 4. Juli 1914 i Jaungyde, Aarhus Amt. Søn af Lærer Anders G. Bendtsen (04), Agri pr. Vrinner. Broder til Johs. Gr. B. (35). Hovedkarakter: mg (6,94). Vikar i Hvam.

Søren Christensen, født 3. December 1909 i Barslev ved Hvidbjerg. Søn af Gdr. Thomas Christensen, Barslev. Hovedkarakter: mg (6,78). Vikar i Bredsten ved Vejle.

Thorvald Clausager Dalgaard, født 19. November 1909 i Finderup, Hanning Sogn. Søn af Husmand J. Clausager Dalgaard, Finderup. Hovedkarakter mg? (6,25). Vikar daa Børnehjemmet ved Vejle Fjord.

Niels Møller Gade, født 31. Januar 1912 i Hvidbjerg. Søn af fhv. Gdr. Karl N. Gade, Hvidbjerg. Broder til Niels G. (29). Hovedkarakter g× (5,71). Lærer ved Rønde Højskole.

Kristian Marius Hansen, født 25. Juni 1913 i Egehoved, Marstal Landsogn. Søn af Husmand Hans L. Hansen, Egehoved. Realeksamen 1930. Hovedkarakter: g× (5,95). Aarsvikar i Sønderborg.

Anna Marie Holm, født 13. September 1911 i Hørsted pr. Hørdum. Datter af Gdr. Christoffer Nielsen Holm, Hørsted. Præliminæreksamen. Hovedkarakter: mg (7,06). Vikar i Sønderhaa.

Edith Jensen, født 29. Oktober 1909 i Røgen. Datter af Købmand Peder Jensen, Toustrup. Hovedkarakter: g× (5,80). Lærerinde ved Forældreskolen i Esbjerg.

Herluf Jensen, født 31. August 1909 paa Thurø. Søn af Købmand Martin Emil Jensen, Tommerup. Hovedkarakter: g (5,30). Vikariat ved Struer Optagelseshjem. Fra 1. November Lærer ved N. Nissum Højskole. Gift med Frk. Johanne Jørgensen.

Johannes Knudsen, født 28. Februar 1911 i Nr. Vium. Søn af Husmand Knud Knudsen, Finderup pr. Herborg. Hovedkarakter: mg (6,79). Lærer ved Vejle Fjords Børnehjem.

Else Margrethe Kristiansen, født 3. December 1909 i Hellerup. Datter af Sognepræst N. Kristiansen, Byrum, Læsø. Realeksamen 1927. Hovedkarakter: g× (5,68). Asp. som Lærerinde i Sæby.

Peter Eske Nyhus Nielsen, født 14. Februar 1914 i Mygind. Søn af Lærer Anton Nielsen (00), Mygind pr. Randers. Hovedkarakter: mg (6,92). Lærer ved Odder private Realskole.

Harry Møller Pedersen, født 25. Juli 1914 i Løgsted. Søn af Gdr. P. L. Pedersen, St. Aistrup pr. Sebbesund. Hovedkarakter: mg× (7,35). Lærer ved Nr. Nissum Seminarium.

Peter Rasmus Petersen, født 26. September 1913 i Marstal Landsogn. Søn af Parcellist J. J. Petersen, Egehoved pr. Marstal. Hovedkarakter: g (5,11). Vikariat paa Ærø og derefter Lærer ved Flemming Efterskole.

Carl Oluf Rauff, født 27. Maj 1914 i Vejrum. Søn af Lærer Chr. Emil Rauff (06), Vejrum pr. Struer. Præliminæreksamen 1930. Hovedkarakter: g× (5,86). Vikar ved Gudum nordre Skole.

Hakon Georg Rendtorff, født 30. April 1914 i Bøvling. Søn af fhv. Provst Theodor J. Rendtorff, Bøvling (nu Helsingør). Realeksamen. Hovedkarakter: mg? (6,54). Lærer ved Bælum Højs og Realskole.

Johanne Marie Pedersen Sandegaard, født 21. Marts 1906 i Flynder. Datter af Gdr. J. C. P. Sandegaard, Flynder pr. Bækmarksbro. Hovedkarakter: mg× (7,27). Vinterlærerinde i Sædding.

Johannes Schjørring, født 5. Marts 1913 paa Frederiksberg. Søn af fhv. Sognepræst H. E. Schjørring, Lemvig (nu København). Realeksamen 1929. Hovedkarakter mg? (6,41). Lærer ved Raagelund Børnehjem pr. Marslev, Fyn.

Svend Aage Sønderriis, født 3. Maj 1913 i Nr. Nisum. Søn af Gdr. H. P. Sønderriis, Nr. Nisum. Hovedkarakter: g× (5,54). Lærer ved Flemming Efterskole.

Maren Kristine Vestergaard, født 8. September 1913 i Frøslev. Datter af afd. Gdr. N. A. A. Vestergaard, Frøslev pr. Nykøbing, Mors. Hovedkarakter: g× (5,86). Aarsvikar ved Brejning Hovedskole pr. Spjald.

Helga Dalsgaard Værden, født 27. December 1913 paa Fuur. Datter af Fisker Søren Chr. Christensen, Fuur. Hovedkarakter: mg? (6,11). Lærerinde ved Brunde Efterskole.

---

1. Række (fra venstre): Lærerinde Frk. Larsen, Fru Sørensen, Lærer Sørensen, Fru Nissen, Lærer Nissen, Kandidat Strøm, Frk. Gjelstrup, Forstander Gjelstrup, Lærer Kirkegaard, Lærer Hansen, Frk. Porup, Fru Hejbol, Lærer Hejbol, Lærer Søndergaard.
2. Række: Raulf, Herluf Jensen, Edith Jensen, Marie Sandegaard, Lærerinde Frk. Nielsen, Maren Vestergaard, Helga Verden, Anna Holm, Else Kristiansen, Fru Christensen, Lærer Christensen, Lærerinde Frk. Poulsen, Søren Christensen, P. R. Petersen, Frk. Jensen.
3. Række: Schjørring, Rendtorff, Kr. Hansen, Sønderllis, Eske Nielsen, Harry Petersen, Aksel Bendtsen, Knudsen, Gade, Harald Andersen, Dalgaard.

AF AARETS DAGBOG

(EFTER »DÆMRING« 1936)

Ansættelser og Udnævnelser.

- 05) *S. P. Madsen*, Marienberg, Vordingborg Landsogn
udn. t. Overlærer samme Sted.
- 12) *H. Buchhave* udn. t. Inspektør ved Skolen paa
Enghaveplads, København.
- 14) *Maren Hebsgaard* k. t. Li. i Odby.
- 17) *N. Bjerre Christensen* k. t. Seminarielærer i Ranum
og Leder af Seminariets Øvelsesskole.
- 18) *N. Bjerre Engsnap* k. t. Sognepræst for Lejrskov
og Jordrup Menigheder i Ribe Stift.
- 20) *Frede Hansen* k. t. L. i Kolding.
- 21) *A. Jørgensen* k. t. Hjælpepræst ved Timotheus
Kirke, Valby.
- *S. A. Holmstrup Jensen* udn. t. § 35 L. i Odder.
- 23) *Aage Andersen* k. t. F. L. i Østrup, Himmerland.
- *A. N. Hagelskjær* k. t. E. L. v. Tiphede n. Skole.
- 25) *Niels Nielsen* k. t. 2. L. i Aarestrup, Himmerland.
- 26) *Aage Kjær* k. t. E. L. v. Snejbjerg v. Skole.
- *Katlo Lykkegaard* k. t. L. i Frederikshavn.
- *C. G. Værbak* k. t. E. L. i Aagerup.
- 27) *Elisabeth Bødker Jensen* k. t. Li. i Asaa.
- *C. Skaarup Jensen* k. t. F. L. i Alkestrup.
- 28) *K. K. Krage* k. t. F. L. i Hjørring.
- 29) *Mary K. Jensen* k. t. Li. i Hvilsom.
- *Ejner Johansen* k. t. E. L. i Gudum pr. Vaarst.
- *P. V. Karlsmose Asp.* v. Redsted v. Skole.
- *Kirsten Kattenhøj* k. t. Li. i Skjern.
- *Johs. Nielsen* k. t. L. i Viborg.
- *Frode Petersen* k. t. L. i Vejle.
- *Karl V. Petersen* k. t. 2. L. i Selde, Salling.
- *K. C. Sjørring* k. t. E. L. i Thorsminde.
- 30) *Bernhard Holm* k. t. F. L. i Mønsted.
- *J. Carl Rasmussen* k. t. 2. L. i Holme Olstrup.
- *Ivan Rønn* fast Vikar i Aalborg.
- 31) *T. Bagger Christensen* k. t. L. i Kolding.
- *P. S. Christiansen* k. t. E. L. i Bredemose.
- *E. Dalsgaard Asp.* som 2. L. i Asaa.
- *Hans Hansen* k. t. 2. L. i Hansted.
- *N. C. Hansen* k. t. L. i Aarhus.

- 31) *Ernst A. Jensen* k. t. E.:L. i Haverslev pr. Bonderup.
 —) *O. Josefsen* k. t. 2.:L. i Handbjerg.
 —) *M. Nykjær* k. t. Ti.:L. i Langaa.
- 32) *Jacob Bonnerup* k. t. 2.:L. i Sdr. Kirkeby pr. Egebjerg, Falster.
 —) *P. M. Q. Frandsen* k. t. L. v. Rønde Højskole.
 —) *Agner Hansen* k. t. L. v. Vejstrup Ungdomsskole.
- 33) *Agnes Ahm* k. t. Li. i Brejning.
 —) *N. E. Vestergaard Hansen* k. t. 2.:L. i Hvidbjerg.
- 33) *Magne Linderoth* k. t. 2.:L. i Klitmøller.
 —) *Johs. Nielsen* k. t. 2.:L. i Harbøre n. Skole.
 —) *Mariane Nielsen* Asp. som Li. i Byrom, Læsø.
 —) *J. Rasmussen* Asp. som E.:L. i Fæbroen, Vendsyssel.
 —) *Holger Vestergaard* k. t. 2.:L. i Nr. Vorupør.
- 35) *H. N. Boye* k. t. Ti.:L. i Sønderborg.
 —) *K. Husted-Munksgaard* Asp. som 2.:L. i Skærbæk, Sønderjylland.
 —) *H. Vestergaard Jensen* Asp. som 2.:L. i Bjerre.
 —) *A. J. Mikkelsen* fast Vikar i Aarhus.
 —) *Elisabeth Mortensen* k. t. Li. ved Horne Højskole.
 —) *P. J. Nielsen* Asp. som 2.:L. i Aulum.
 —) *A. Nyholm* fast Vikar i Odense.
 —) *E. Toftemark* Asp. som L. i Vinderup.
- 36) *Møller Gade* L. v. Rønde Højskole.
 —) *Edith Jensen* Li. v. Forældreskolen, Esbjerg.
 —) *Herluf Jensen* L. v. N. Nissum Højskole.
 —) *Johs. Knudsen* L. v. Vejle fjords Børnehjem.
 —) *Else Kristiansen* Asp. som Li. i Sæby.
 —) *Harry Pedersen* L. v. N. Nissum Seminarium.
 —) *P. R. Petersen* L. v. Flemming Efterskole.
 —) *H. G. Rendtorff* L. v. Bælum Høj og Realskole.
 —) *Johs. Schjørring* L. ved Raagelund Børnehjem, Marslev.
 —) *Sv. Sønderriis* L. v. Flemming Efterskole.
 —) *Helga Verden* Li. v. Brunde Efterskole.
 —) *Eske Nielsen* L. v. Odder pr. Realskole.

Afsked.

- 95) *Hj. L. Johansen*, Ginnerup.
 96) *J. Andersen*, Aalborg (^{31/1} — 1957).
 00) *S. P. Sørensen*, Jerslev (^{31/12}).
 01) *H. P. L. Agergaard*, Jegindø (^{31/12}).
 06) *P. O. Hansen*, Smidstrup pr. Skelskør (^{30/9}).
 —) *L. J. Nielsen*, Udbyhøj (^{1/4}).
 22) *Johanne Christensen*, Ryde (^{31/7}).
 23) *Frits Holmstrup Jensen*, Hansted.
 24) *K. V. Andersen*, Alrø (^{30/9}).

Døde.

- 96) *K. J. Essendrop*, Næstved (^{26/2}).
 07) *Andreas Dalgaard*, Holbæk.
 12) *M. C. Poulsens Hustru*, Randers.

- 14) *A. C. Andersen Egtman*, Aalborg.
 —) *J. L. Laursens Hustru*, Skjærk, Aulum.
 22) *Fru Lene Hansen*, f. Christensen, Annerup (²⁷/₈).

Sølvbryllupper og Jubilæer.

- 00) *Chr. Christensen* 25 Aar i Ingstrup (¹/₁₂—35).
 04) *Agerbo* 25 Aar i Valsøllille pr. Ringsted.
 —) *S. Svendsen* 25 Aar i Sterup pr. Brønderslev.
 —) *J. Søb* 25 Aar paa Vejleffjord Børnehjem (¹/₄).
 05) *J. Laursen* 25 Aar i Olling (¹/₅).
 07) *L. A. Nicolajsen* 25 Aar i Venslev pr. Rude (¹/₁₁).
 08) *P. Poulsen Petersen* 25 Aar i Pindstrup (¹/₁₁).
 09) *Bjergved og Hustru*, Herning, Sølvbryllup (⁴/₅).
 —) *Damgaard Petersen og Hustru, Esbjerg, Sølvbr.* (⁸/₇).
 10) *Knud Petersen og Hustru*, Hestkær, Sølvbr. (²¹/₈).

Bryllupper.

- 24) *Jensen Øe og Frk. B. Sandholm*, Harboøre (⁵/₃).
 27) *Georg Nielsen og Lærerinde Frk. Caroline Øster*, Christiansfeld (¹/₈).
 29) *P. Olsen og Frk. Dagny Simmelsgaard* (³¹/₅).
 30) *A. Fredbøg og Frk. A. K. Petersen*.
 —) *Kr. Vad Jensen*.
 31) *Tage Vesterager og Frk. Johanne Riis Jensen*, Timring (⁹/₄).
 33) *Rytter Hansen* (²³/₂).
 —) *G. P. Lehm og Frk. Sigrid Christensen*, Slagstrup, Thy.
 —) *J. Rasmussen og Frk. M. Andersen*, Klastrup (⁴/₄).
 35) *P. J. Nielsen og Frk. A. M. Hald*, Sevel (²⁸/₇).
 —) *E. Toftemark og Frk. E. Egefeldt*, Randers (²/₁—37).
 36) *Herluf Jensen og Frk. Johanne Jørgensen*.

Eksaminer.

- 20) *L. N. Laursen*, Lintrup, Sløjdlærereksamen.
 23) *H. Berg*, Seminariet, do.
 27) *Knud Karlsmose*, Tillægsprøve i Engelsk.
 30) *A. Præcius*, Tillægsprøve i Tysk.
 31) *P. Christiansen*, Tillægsprøve i Engelsk.

Aarskursus.

- 11) *P. Graves*, Lyngby.
 12) *J. Andersen*, Egebjerg.
 17) *P. Munk-Poulsen*, Herning.
 24) *P. C. Harbo Andersen*, København.
 27) *P. Andersen*, Odense.
 —) *Axel Nielsen*, Hedehusene.
 30) *P. K. Larsen*.
 —) *R. M. Poulsen*.
 33) *Agnes Ahm*, Brejning.

Stævner.

- 01'ernes 35 Aars Stævne i Vejrup Skole ($\frac{1}{8}$ - $\frac{1}{8}$).
06'ernes 30 Aars Stævne i Kvissel ($\frac{27}{7}$ - $\frac{30}{7}$).
11'ernes 25 Aars Stævne i Nissum (Pinsen).
26'ernes 10 Aars Stævne i Nissum (Pinsen).
Nissumstævne i København ($\frac{15}{3}$).
do. i Handbjerg ($\frac{13}{6}$).
do. i Brandstrup Skole, Sjælland ($\frac{14}{6}$).
do. i København ($\frac{27}{7}$).
do. i Frederikshavn ($\frac{26}{6}$).
Forældrestævne paa Seminariet ($\frac{17}{5}$).

Bøger etc.

- 95) *Chr. Christensen*: 12 Salmemelodier.
02) *S. M. Sørensen* og *A. C. Hoppe*: »Mod Jul« og »Julelys«.
03) *Fritz Jacobsen*: Af Fuiarendals Historie.
04) *Math. Christensen* m. fl.: Diktater for Folkeskolen.
12) *Chr. Winther*: H. P. Hansen: Et Tilbageblik (Fri Læsning).
do. : Armenien og Karen Jeppe. (Faglig Læsning).
do. : Medudgiver af »Dansk Læsebog for Præliminærskolens ældste Klasse«.
27) *Knud Siegmufeldt Christensen*: Et Tabelspil.

Andet.

- 00) *Chr. Christensen*, Ridder af Danebrog.
02) *Aagaard Poulsen* m. Familie paa Hjemmeophold i Danmark. Skal derefter være Leder af D.M.S.'s nye Præsteskole i Manchuriet.
03) *C. Kaas Ishøj* Hjemmearbejder for D. M. S. i Thyland.
04) *J. Søb* Ridder af Danebrog.
09) *J. Sørensen* Landssekretær for Indre Mission.
15) *Gerhard Nielsen* Formd. for Skjern og Omegns Lærerkreds.
16) *P. A. Poulsen* 1. Suppleant til Landstinget for S. Rasmussen, Byskov.
17) *C. M. Christensen* ledede $\frac{20}{7}$ - $\frac{25}{7}$ et Tegnekursus for Lærere paa Seminariet.
24) *M. Danielsen* Deltager i den nordiske Højskoles Feriekursus i Genève.
-) *E. Olsen* Fmd. for Æbeltoft og Omegns Lærerkreds.

1936